

Posta postak
látite in num.
No 324.716 929.

"Szerkesztőség
és kiadóhivatal:
Oluj-Ko-
lozavár, Stra-
za Baron L. Pop (v. Brassai-u.) 18.
Telefon: 9-77. Előfizetési árak:
Havonta 110, negyedévre 320, fél-
évre 600, egészévre 1200 lej. Kül-
földre: Havonta 1, negyedévre 3,
félévre 6, egészévre 10 dollár. Hí-
rlevelek díjazás szerint. Az "KELET"
a népszövetség egyik napilapja. Cik-
keink utánnomását csak a for-
rás megjelölésével engedjük meg.

KELET

3600 2 1/2 e 8
Budapest

ESZAK-KELETI KÖZÖSSÉGI NAPILAP

Bérmentlen
leveleket nem
fogadunk el.
Készítők
megőrzését nem vállaljuk. Főszerkesztő dr. Marton Ernő, Felelős szerkesztő Jámor Ferenc, Bukaresti szerkesztő: Hátszegi Ernő, Str. Sf. Constantin Nr. 21.

Ara 5 lej

Péntek, 1932 nov. 11.

5693. ÉV
CHESVAN 12.

XV. ÉVF.
256. SZÁM

Immár Genfben is...

Genf ma a leginternacionálisabb város, olyan, amely a legvéresebb háborús zajlások közepette is boldognak mondhatta magát. Ebben a városban a háború alatt sokan meggazdagodtak, a háború után is. A Népszövetség idehelyezte székhelyét, Genfben futnak össze a világ államainak és társadalmainak jelentősebb mozzanatai, az ilyen város rendjére és nyugalomára kell hogy fokozottan örködjön az államhatalom.

Kellene, hogy örködjön. Ezt bizonyára meg is teszik a jó svájciak, de mit lehet tenni a szenvedélyek motorikus erővel szemben? A szenvedélyeket felkorbácsolja a világkrízis, amely hullámai még ebben a gazdag, nyugodt, uri városban is elküldi. Odaérnek a hullámok és elárasztják. A népszövetségi fővárosban a tegnapi véres tüntetésben robbantak ki a szenvedélyek. A lakosság egyrésze — az ideérkezett jelentések szerint — Nicol népszövetségi képviselő ellen tüntetett és pedig olyan vehemensen, hogy a rendőrség képtelen volt helyreállítani a rendet. Katonákat vezényeltek ki, akiket a tömeg megtámadott és lefegyverzett. Erre teherautókon gépfegyveres osztagok vonultak ki és Genf utcáin sortűzet adtak a zajongó tömegre. Tíz halott, tizenöt súlyos és sok könnyebb sebesült áll ennek az összeütközésnek a mérlegén.

Ime, már Genfben is megmozdult az ucca. Egykor a demokrácia fellegetvára volt e kicsi ország, amelynek története során mindig az volt a szerencséje, hogy bölcs vezetőket kapott a sorstól. Most azonban, hogy a világ majdnem minden államának a vezetői gyűlekeznek ebben a szép országban, nem akadt, aki tőlük kormányzati bölcsességet tanulhatott volna. Bölcsességet, amely elhárít efféle „incidenseket”.

Azt hisszük, nem megyünk messze az igazságtól, ha megállapítjuk, hogy a Népszövetség bölcsesítőit sokat tanulni nem lehet. Különösen, ami az efféle zavargások megelőzését illeti.

Megbukott az elnök, éljen az elnök!

Hogy a monarchista elv egyik legsarkalatosabb eleme a dinasztikus folytonosság és egységesség, azt a közszólammá vált francia mondas bizonyítja:

— Le roi est mort, vive le roi — meghalt a király, éljen a király!

Vagyis az előző koronás személyiségek halála eivben és gyakorlatban nem jelent megszakítást; az új király személyében a régi rendszer folytatódik.

Köztársaságokban, ahol a legfőbb államhatalmat nem örökös, hanem választás útján ruházzák rá a legérdemesebbnek tartott egyénre; a dinasztikus folytonosság elve formailag nem érvényesül, mert nem érvényesülhet, de lényegileg nagyon is közel kerülhet a monarchista államrezonhoz.

Ma már tudjuk, hogy lehetségesek monarchiák, amelyekben a népakarat közvetlenebbül érvényesülhet, mint egyes köztársaságokban. Sőt napjainkban olyan köztársaságok is vannak, amelyek a reakciónak nagyobb érvényesülési teret nyújtanak (Németország és Lengyelország példája), mint a monarchikus országok.

Amerikában az elnök hatalma jóval több, mint például az angol királyé. Ennek a csaknem abszolút hatalomnak lényegén alig enyhít valamit az a körülmény, hogy a nép többségének akaratából származik.

A köztársasági elnök már kormányzása első hónapjaiban elhajolhat, sőt tul mesz szíre is lendülhet a népakarattól s mégis a nép öt éven keresztül kénytelen túrni az elnöki hatalom oktroját.

Igy volt ez a Hoover esetében, aki még a prosperity virágjában került az Egyesült Államok székébe és programjának egyik legfőbb pontja az volt, hogy a gazdasági jólétet minden eszközzel fenn fogja tartani.

Ernek az ígretének Hoover már csak azért sem tehetett eleget, mert hiszen saját személyében a Wall-Street meg-

A munkanélküliek számának további emelkedésével számolnak Angliában

Anglia 1933-ban visszatér az aranyalaphoz

London, november 10. Valószínűnek tartják, hogy Anglia 1933-ban vissza fog térni az aranyalaphoz, de nem a régi, hanem körülbelül a mostani vagy a következő hónapok folyamán kialakuló nemzetközi árfolyamon.

A gazdasági helyzet Angliában, ha nem is rosszabbodott, de nem is javult. Tartani kell a munkanélküliek számának további emelkedésétől. Számuk most két és háromnegyed millió.

Hogyan reagált a világ az amerikai elnökválasztás eredményére

Kanadai, német, angol és kínai vélemények Roosewelt elnökké választásával kapcsolatban

Newyork, november 10. Kanadában a mezőgazdasági termények kivételével kapcsolatos kedvezőbb elbánást várnak az új amerikai demokrata rezsimtől. Cubában remélik a cukorvámok mérséklését s a délamerikai államokban azt, hogy az Egyesült Államok kormánya a jövőben kevésbé fog beleavatkozni ügyeikbe, mint azt a republikánusok kormánya tette.

Berlin, november 10. A Deutsche Allgemeine Zeitung üdvözlözi az amerikai rezsimváltozást. Annak a remények az kifejezést, hogy Németország viszonya az Egyesült Államokhoz Roosewelt uralma alatt még szívélyesebbé fog alakulni. Ugyenakkor emlékezett arra, hogy Németország Hoovernek köszönheti összeomlásának elkerülését, amit a Hoover-moratórium proklamálása tett lehetővé. Ezt a németek nem fogják elfelejteni. Hasonló szellemben írják a Lokalanzeiger és a Berliner Tageblatt is.

bizottja volt, aki kizárólag a plutokrácia érdekében kormányozott, bár hatalmát a könnyen megtéveszthető tömegektől kapta.

Tévedéseinek, büneinek és önzésének gyümölcse tegnap éretten, helyesebben rothadtan hullott le arról a történelmi fáról, amelynek árnyéka ma egész Amerikát didergő homályba vonja.

Roosevelt, az Egyesült Államok új köztársasági elnöke tulajdonképpen Hoover büneinek köszönheti győzelmét. Köszönheti továbbá annak az illúzióknak, melynek a néptömegek és különösen a politikailag iskolázatlan amerikai néptömegek könnyen esnek áldozatául — hogy tudniillik a személyi változás egyben rendszer-változást is jelent.

Holott az amerikai elnök személyének változása épúgy, mint a monarchiákban a király személyének változása, nem jelent feltétlenül rendszerváltozást.

Roosevelt úgynevezett baloldalisága nem terjed odáig, hogy függetleníthetné magát az amerikai pénzárszotokrácia és az iparbárok befolyásától.

Bármennyire szimpatikus tehát Roosevelt, a magánember, bármennyire szimpatikus a programja s bármennyire mögötte áll Amerika választóinak többsége: ez még mind nem jelenti azt, hogy programját meg is tudja valósítani.

Éppen napjaink történelme bizonyítja, hogy többségi kormányokat és a népakarat papíron szankcionált megfellebbezhető telenségét milyen könnyedén tudja likvidálni a kulisszák mögött mozgó hatalmak legerősebbike: a tőzsdék, a bankok, a trüszfők és kartellek szentszövetsége.

A prohibíció eltörlése jelenthet Ame-

London, november 10. A lapok annak a reményüknek adnak kifejezést, hogy az amerikai külpolitika a demokrácia uralom alatt határozottabb alakot fog ölteni. Nem remélik, hogy a demokrácia belemennék a hadiadósságok törlésébe, de kereskedelmi ellenszolgáltatások nyújtása ellenében bizonyára kevésbé merevek lesznek, mint a republikánusok. Angliában bizonyosra veszik, hogy az Unio politikája a Népszövetséggel szemben a jövőben is ugyanaz marad, mint a republikánus vezetés alatt. Jólinformált helyen nem várják a vámtarifák nagyarányú leszállítását sem. Amit a párt e tekintetben a választási kampány alatt ígért, ezt csak korteszígereteknek minősítik.

London, november 10. Kínában hivatalos helyen remélik, hogy az amerikai demokrata kormány meg fogja védeni a kilenchatalmi szerződést és Kína integritását.

rikában bizonyos lelki megkönnyebbülést, jelentheti egy nem is igen szimpatikus iparágak; a szesziparnak fellendülését, de lényeges változást egymagában még nem hoz.

Roosevelt programjához tartozik egyébként a szovjet diplomáciai elismerése az Egyesült Államok által is.

Ha ezt a programját meg tudja valósítani, úgy kétségtelenül előmozdítja az atmoszféra megnyihülését a vuagpotítkában, de ugyanakkor ebben a kérdésben is az amerikai iparbárok szempontjai után lesz kénytelen igazodni.

Az európai hatalmak amerikai adósságai ügyében Roosevelt kétségtelenül jó akaratot fog tanúsítani, de kérdéses, hogy ez a jóakarát elegendő lesz-e a probléma radikális megoldásához.

Lényegében tehát, legalább is a dolgok mai állása szerint, Roosewelt elnökké választása nem jelent többet, mint személyi változást, mint egy lényegében monarchista trónnak egy külsőségeiben demokratikus és a népakaraton nyugvó választás által való betöltését.

Az amerikai tömegek megbuktatták Hoovert és hatalomra hívták Rooseveltet. Nyilvánvalóan annak az illúzióknak hatása alatt, hogy Roosewelt egyszerűen radikális rendszerváltozást is hoz magával. Ez az illúzió magyarázza meg azt a nagy örömet és várakozást, amely az amerikai tömegeket Roosewelt uralomra kerülésével elfogta.

Holott nem történt egyéb, minthogy Hoover megbukott és Rooseveltet, az új elnököt az ilyenkor szokásos mámorral éljenzik azok a hívők, akiket maga a hit üdvözít.

VILÁG TÖKRE

A háborus morál le- szerelése

Irtá: Georg Bernhard

A francia miniszterelnök legutóbbi kamarai beszédében olyan leszerelési tervet adott elő, amelyet az igazi pacifista csak vegyes érzelmekkel tekinthet. Aki tudja, hogy Európa békéje azon mulik, hogy végre modus vivendit teremtsenek Franciaország és Németország között, az csak örülni tud Herriot tervének, mert ez a terv a kínos leszerelési vitát Párizs és Berlin között nyugodtabb mederbe tereli. Milícia, ez az, amit Németország akar.

Az általános védkötelezettség lehetővé teszi, hogy az egész ifjúságot a védelemre neveljék.

A baloldali pártok szívesebben látnák a lakosságnak nyílt kiképzését a milícia hadsereg keretében, mint azt, hogy nem védköteles ifjúságot különböző szervezetek, amelyeknek politikai céljaik és pártpolitikai érdekeit nehezen lehet ellenőrizni, végkély katonai nevelésbe. Amíg nem engedik meg a miliciát, addig minden katonai kiképzésnek bizonyos tiltakozó jellege van, amely nagyon megkönnyíti a nemzeti szociálistáknak azt, hogy az egész ügyet a magukénak deklarálják.

Herriot a milícia gondolatával viszatért azokra a tervekre, amelyeket már Foch marsall a versaillesi békeszerződés előtt felvetett. Németországban még mindig azt hiszik, hogy az a furcsa katonaság, amelyet Versaillesben adtak Németországnak, a franciák műve volt. A valóságban angol eredetű ez a gondolat, amit már az is bizonyít, hogy csak Angliában és Amerikában vannak zsoldos hadseregek.

A világháború megtanított bennünket arra, hogy éppen katonai szempontból nincsen olyan nagy fontossága azoknak a kereteknek, amelyekre a háború előtt a nemzetvédelmet felépítették. Ezek csak addig volt fontosságuk, a míg a háborút négy hét alatt lehetett elintézni. A világháború megtanított arra, hogy ha éppen kell, milliók hadseregeket is lehet minden tulajdonképeni katonai kiképzés nélküli a frontra dobni. Anglia és Amerika állandó hadsereg nélkül is óriási teljesítményeket vitt végbe a háborúban. A hadsereg kérdése tulajdonképen költségkérdés és az általános politika kérdése. Arról már vitatkozni sem lehet, hogy a miliciánál a zsoldos hadsereg sokkal drágább és mindjárt hozzátéhetjük: a zsoldos hadsereg mindig bizonyos politikai veszedelmet is jelent. Azokban az országokban, ahol nagy politikai tradíciók vannak és ahol a viszonyok teljesen normálisak, talán nem fontos ez, de olyan országokban, ahol a politikai alapok még ingadozók és ahol a pártok harcolnak a hatalomért, mindig megvan az a veszedelem, hogy a zsoldos hadsereggel akarják megszerezni a politikai hatalmat. Róma pretoriánusai és az angol forradalom tábornokai a történelmi bizonyítékok arra, hogy ez a félelem eléggé alapos. A modern korban is veszedelem lehet az, ha a zsoldos hadsereg politikai faktor is.

Bizonyos tehát, hogy az a lehetőség, hogy Németország a leszerelési konferencián visszaszerezheti a védkötelezett jogát, a francia-német tárgyalásokat megkönnyíti. Kétségtelen, hogy a biztonság érzése Németországban megerősödik, mert hiszen a biztonságérzet hiánya Németországban legalább is any nyira megvan, mint Franciaországban, de Németországban nem a franciáktól,

hanem más szomszédoktól félnek.
De akármennyire fontos is a német-francia viszony rendezése és akármennyire helyes is minden olyan intézkedés amely csökkenti a háborus veszedelemeket e két kultur nemzet között, mégis meg kell gondolni, hogy más problémák is vannak. Ha ezekre a problémákra gondolunk, akkor az általános védkötelezettséget is nyugtalanítóan érezzük. Az általános védkötelezettség annyit jelent, hogy az egész népet bizonyos katonai gondolkörbe vonjuk be. A milícia is a háboru előkészítése a béke biztosítására. Ez a módja a béke biztosításának — amint láttuk — szintén veszedelemes. A katonai nevelésben nem ismerik el a polgári erényeket, helyettük a legmagasabb ideál a hősiesség gondolata. Az ilyen nevelés következménye az, hogy a katonai hős akar lenni és hős csak háboruban lehet.

Amikor a világháboru kitört, majdnem mindenütt az általános védkötelezettség volt az uralkodó rendszer. Ez tehát nem tudta megakadályozni a háborut, ez csak azt eredményezte, hogy a nacionalista hatalmak, amelyek háborúra és a polgársággal elhitették, hogy a haza védelmére indul a harc. A világháboru egyetlen katonája sem gondolt egyébre, mint arra, hogy a haza szent ügye az, ami a háboruba viszi.

Ha ezt meggondoljuk, akkor belátjuk azt, hogy a militarizmusnak egyetlen formája sem jelentheti a leszerelést. A leszerelés nem katonai, hanem morális probléma és a leszerelési konferencián olyan technikai és morális eszközöket kell találni, amelyek megakadályozzák a háborút.

A nemzetközi ellenőrzés, ha valamennyi nép aláveti magát, a probléma technikai megoldása. De itt ki kell mondani azt is, hogy gyarmati csapatokat európai háboruban nem szabad felhasználni. A technikai eszközök közé tartoznak az új, hogy a hadiipart államosítsanak és támadó fegyvert egyáltalán ne gyártsanak. Még azt is meg lehet gondolni, hogy nemzetközi hadsereget állítsunk fel, de a morális probléma megoldása nélkül mindez nem sokat ér.

Ameddig a háboru hősiesség és nem szörnyűség, addig mindig van háborus veszedelem. Az európai szolidaritás gondolatát kell megerősíteni, hogy Európának többé ne kelljen még egyszer a háboru szörnyűségeit elszenvedni.

Az Uj Kelet könyvjegyzéke

Körmendi: Ind.	715
Szenderkényi Anna: Felszabadultak	32 L
Emil Ludwig: Mussolini	57 L
II. Miklós cár bizalmas levelei: Szerelmem és tragédiám	56 L
Heltai: Életke	67 L
Károly Sándor: Az 500.ik emelet	40 L
B. Russel: Kina	90 L
Kassák Lajos: Angyalföld	65 L
Jarnó József: Börtön	40 L
Komor András: Fischmann S. utóda	48 L
Wells: A láthatatlan ember	32 L
Julien Green: Adrienne	44 L
Móricz Zsigmond: Forró mezők	44 L
Sinclair Lewis: Wreen urunk	44 L
Sherwood Anderson: Tar	44 L
Paul Bourget: A lelkiismeret	44 L
Katajev: A sikkasztók	44 L
Krudy Gyula: Boldogult urfikoromban	44 L
Szinyai Zoltán: Aranykarika	44 L
Smeljev: A pincér	44 L
Bojer: A nagy éhség	44 L
Bibó Lajos: Kétlelkű szerelem	44 L
Heltai Jenő: Almokháza	44 L
Sigrid Undset: Tavasz	44 L

Gyalog indult el egy újságíró Lengyelországból Palesztinába

Janina Olszewska kisasszony kalandos vállalkozása

Bucuresti-Bukarest, november 10. (Az Uj Kelet tud.) Tegnap este gyalog Falticenibe érkezett Janina Olszewska kisasszony lengyel újságíró, aki gyalog akarja megtenni az utat hazájától Palesztinába. Az újságíró több lengyel napi lap és folyóirat, így a Rodzina Polska és a Szwatowidwarsowia munkatársa. Többek között egy verses kötetet is írt, amelyet Pisudszki marsallnak ajánlott fel. Olszewska kisasszony október 30-án indult el Varsóból és Bukovinán át haladva érkezett tegnap Falticenibe.

Az újságíró audiencián jelentkezett Oscar Keinzl ezredesnél, a Pilsudszki marsall nevét viselő 16.ik gyalogezred parancsnokánál, akinek a lengyel hadügyminisztérium üdvözlését tolmácsolta. Ezután meglátogatta Bronitzki ügyvédet, majd gyalog folytatta útját Roman felé. A bátor újságíró naponta 20—25 kilométert tesz meg és azokból a pénzekből tartja fenn magát, amelyeket időről időre küldenek neki Varsóból. Folyékonyan beszél lengyelül, franciául, olaszul, oroszul, németül és spanyolul. Utjának célja Palesztina, amelynek jelenlegi helyzetéről és fejlődéséről könyvet szándékszik kiadni.

Verekedések a budapesti műegyetemen

Huszas csoportokban vetették rá magukat „ismeretlen” verekedők a zsidó hallgatókra

Budapest november 10. Néhánynapos szünet után az egyetemi verekedések újból fellángoltak. Ezúttal az ismeretlen és kifürkészhetetlen verekedők hőstetteik színhelyéül a műegyetem választották. Korán délelőtt, mielőtt az előadások megkezdődtek volna, már visszhangzottak a műegyetem folyosói a fenyegetésektől: — Zsidóverés lesz! — kiabáltak. — Le velük a katakombákba! — Esztendők óta igen kedves és népszerű helye a verekedéssel szórakozó ismeretleneknek a műegyetem alagsora, amelyet kedélyesen katakombáknak neveztek el. Itt, ezekben a pincefolyosókban, nyugodtan támadhatnak harmatlan, negyvenen reá egyegy odavetődő zsidó hallgatóra és zavartalanul elégíthetik ki vágyaikat. A műegyetem dekanátusa reggel értesült a kétszülő verekedésről és hogy azt megakadályozza, lezáratta az alagsorhoz vezető ajtókat. Természetesen ez nem segített, mert a verekedők erre a tanteremben keresték fel áldozataikat és ott rohanták meg őket. Először abban a tanteremben jelentek meg, ahová Rados Gusztáv dr. kilenc órára analitikai előadását hirdeti.

Vagy huszan lehetnek az ismeretlenek akik a tanterembe érve, egy zsidónak ki néző műegyetemi hallgatóra vetették rá magukat, majd folytonos ütlegetések között kitudskolták a tereméből. A sikerült küzdelem után egy vöröshajú fiatal embert szemeltek ki maguknak s azt kezdték rángatni. Egy társa azonban elébe állott és kijelentette, hogy a vöröshajú fiatal ember nem zsidó és így nem engedi, hogy ütlegetjék. A verekedők erre továbbálltak, de kijelentették, hogy ha bebizonnyul a vöröshajú, hogy zsidó, akkor őt is, védelmezőjét is elintézik. Innen átvonultak a Misángyi Vilmos dr. mechanikai és technológiai előadására várakozó hallgatók szobájába és ott két diákot megvertek.

A verekedések híre a dekanátus bezáratja a műegyetem kapuit és elrendelte, hogy csak igazoltatással bocsássák be és ki a hallgatókat. A verekedők természetesen elkerülték a rendes kijáratokat és hogy az igazoltatástól megmeneküljenek, a műegyetem kertjébe vonultak. A rácsos kerítésen átmászva, hagyták az után el hősies küzdelemük színterét.

Képek a nagy minisztertanácsról,

amelyen nem döntöttek a genfi egyezmény ügyében. Néhány epizód Maniu, Titulescu és Madgearu szereplésével

Bucuresti-Bukarest, november 10. Ugynevezett nagy minisztertanács. A szépen kövezett udvaron egymás mögött és egymás mellett várakoznak a politikusok autói. A miniszterelnök Lincolnja mellett Vasile, a sofför, ugy fest, mintha valami arisztokrata volna.

A Cantacuzino-palota fényárban uszik. Az előcsarnok, a könyvtárterem tömve van újságírókkal. A minisztertanácsban a genfi egyezmény van napirenden. Többen úgy vélik, hogy ezen áll, vagy bukik a kormány.

Megyünk-e Genfbe, vagy nem megyünk? Ez a kérdés, Ismét kísért a régi axióma: „prim noi insine”, Bratianu Vintila címeres jelmondata.

„...Hogy az idegenek diktáljanak? hogy mindenbe beleszólljanak? hogy mindenbe beleüssék az orrukat? hogy eladjuk nekik az országot?...”

Az ultranacionalisták a fenti érveket hangoztatják. Am a kormányhoz közelálló körök tudják, hogy nincs menekvés, hogy nincs más kiút. Mert utóvégre pénz akarunk. És aki adja, nem a nemzeti szuverenitást akarja cserébe, csupán biztositani akarja a pénzt.

Be akarja biztosítani magát, hogy a kölcsönadott pénzt nem herdálják el és hogy azt vissza is kaphatja majd...

„Jön a nagy mongol”
A nagy hallban az újságírók, a gyűlés. teremben a minisztertanács vitatja ezt a kényes problémát.

A tanácssterem ajtaja kinyílik. Titulescu robot ki rajta, sárgán, megnyultan, megvénülve.

— Jön a „nagy mongol” kiáltja el magát az egyik újságíró. (Titulescunak mongolos arcvonásai vannak). Titulescu 22 napja tartózkodik az országban. Azóta még mindig rosszkedvű, dühös és inge.

rült. Az újságírókra különösen haragszik. Mindig bálványozták őt, addig míg külföldön tartózkodott. Mióta itthon van, szakadatlanul támadják.

Mindenki tudja, hogy a genfi egyezmény ügye körül is ő a kártyakeverő. Titulescu vette rá Vaidát, hogy a Népszövetséggel tárgyalásokba bocsátkozzék. Vaida tétovázott. Amikor végre mégis elszánta magát és az országba invitálta a népszövetségi szakértőket, Titulescu az érdeklődő sajtóval azt közölte, hogy neki személyileg semmi köze ezekhez a genfi tárgyalásokhoz. A szakértők eljöttek, Miromescu fogadta őket és megtörtént a megállapodás, hogy Genfben folytatják a tárgyalásokat. És mire a tárgyalások esedékesé váltak, Titulescu váratlanul benyújtotta a lemondását.

Madgearu ebben az időpontban véletlenül Stresában tartózkodott. Őt küldték tehát Genfbe. A tárgyalások, mint ismertes, megszakadtak.

Es Titulescu mosta a kezét.

Akiknek némi betekintésük van a politikai élet boszorkánykonyhájába, azok tudják, hogy a genfi egyezmény még 1—2 miniszter le fog mondani, Titulescu nak mindenesetre újra alkalma nyílik majd bebizonyítani, vajjon valóban olyan „nagy” diplomata-e.

„Ég a tetőzet és ő a csibéket eteti”

Az újságírók meglepődve nyitnak utat a kezével hadonászó külügyminiszternek.

— Kérem, nem mondhatok semmit, nem gyon sietek, nem történt semmi, na adok nyilatkozatot, a viszontlátásra... hadarja és mint a szélvész, elrohan.

Az újságírók összenéznek, gunyosan mosolyognak és Costin, a „riportkirály” megjegyzi:

— Ugy beszél, mintha valaki kérdezte volna. Ki akar tőle valamit is?...
Alig vonul el Titulescu, Maniu jelenik meg a nagy fogadóteremben. Hallani, amint az egyik szolgáló felé kiáltja:

— Oltsa el a lámpákat. Minek ez a tékozlás?

Alexin, az Adeverul politikai riportere tréfásan fordul a kollégákhoz:

— Látjátok: ez Maniu; ég a tetőzet és ő a csibéket eteti. Szinajában, a legutóbbi kormánykrisis alkalmával történt. Maniu Badacsonyt kérte telefonon. Nagy kíváncsi voltam: vajjon miről fog beszélgetni hozzátartozóival, mialatt Titulescu, val és Mihalacheval életének legnagyobb harcát vívja. És mit gondoltok, mit beszélt? Mosolygó arccal felfogva mondotta: „Jó napot drágám. Hát hogy és mint vagytok?... És a gyermekek mit csinálnak?...”

Mialatt recsegett, ropogott a nemzeti parasztpárt épülete.

Madgearu megtorlást ígér
Valamivel később Madgearu hagyja el a minisztertanácsot. A Berliner Börzen Kurir bukaresti tudósítója figyelmezteti, hogy a német börzén devalvációs hírek keringenek a lejről.

Mint akit kigyó mar meg, pattan fel Madgearu:

— Ezeknek az aljas rágalomhadjáratoknak meg kell szünniük. Közölje Berlinnek, hogy ha folytatják ezt a kampányt, megtorló intézkedésekre fogunk nyulni. Az autó előáll, a pénzügyminiszter elrobot.

Valaki megjegyzi:
— Szegény Hindenburg, nem fog ma északa aludni...

Apropos Madgearu. Néhány nap óta a pénzügyminiszterünk a legnagyobb dilemmában van. Rövidesen esedékes lesz Titulescu miniszteri fizetése, amely 35.000 lejt tesz ki.

Tudvalevőleg Titulescu a miniszterséggel egyidejűleg londoni követnek is ki lett nevezve. Jobban mondva ő nevezte ki saját magát. A londoni követ havi fizetése pedig 1000 font sterlingre, vagyis 560.000 lejre rug.

Melyiket szeresse?
Es ezért van dilemmában Madgearu: Melyiket veheti fel a két fizetés közül Titulescu? A problémát megnehezíti az álláshalmozási és a sürgős pénzügyi intézkedések fogantatásáról szóló törvény.

El kell ismernünk, a probléma megoldása tényleg nehéz, különösen azért, mert Titulescu van a dologban.

A minisztertanács különben semilyen döntést nem hozott a genfi egyezmény ügyében. Nem is hozhatott volna, hiszen Titulescu és Madgearu is egészen az elején távoztak el a tanácskozásról...

Hátszegi Ernő

Francia-olasz meg egyezés előtt a dunai kérdésben

A francia-olasz kibékülés új leszerelési tárgyalásokat készít elő Európában

Párizs, november 10. Francia részről egyre jobban hangoztatják a francia-olasz kibékülést. Herriot miniszterelnök, aki már szombaton és vasárnap is fel-tünő olaszbarát kijelentéseket tett a radikálpárt toulousei kongresszusán a jelen lévő viharos éljenése közepette, hét fón a minisztertanácsot követő sajtófogadás során ismét lándzsát tört a francia-olasz kibékülés mellett.

— Franciaország és Olaszország viszonyát józan alapokra kell fektetni, — mondotta. — Nem tarthat örökké az az állapot, hogy mindkét részről állandó tüszurásokkal piszkálják a másikat. A világháboru után súlyos erkölcsi igazságtalanság történt Olaszországgal. El kell ismerni, hogy az olasz nép óriási erőfe-sztéseket tett. Semleges maradhatott volna s helyett beleavatkozott a háboruba, olyan időpontban, amikor pedig már tudhatta, hogy milyen borzalmas dolog a háboru.

A radikálpárti Actualités a francia-olasz kiegyezés tervével kapcsolatban a következőket írja: Európa új leszerelési tárgyalások előestéjén áll s kétségtelen, hogy a francia közvélemény nagyrésze meggyezik abban: elérkezett az ideje, hogy Franciaország és Olaszország között meggyezést tartsanak az észak-afrikai közepetengeri és dunai kérdésben, olyan meggyezést, amely csak javára válhat mindkét ország érdekeinek.

Hitler

Held

Berlin, november 10. Ugynevezett nagy minisztertanács. A szépen kövezett udvaron egymás mögött és egymás mellett várakoznak a politikusok autói. A miniszterelnök Lincolnja mellett Vasile, a sofför, ugy fest, mintha valami arisztokrata volna.

Az egyesült ellenőrzés, ha valamennyi nép aláveti magát, a probléma technikai megoldása. De itt ki kell mondani azt is, hogy gyarmati csapatokat európai háboruban nem szabad felhasználni. A technikai eszközök közé tartoznak az új, hogy a hadiipart államosítsanak és támadó fegyvert egyáltalán ne gyártsanak. Még azt is meg lehet gondolni, hogy nemzetközi hadsereget állítsunk fel, de a morális probléma megoldása nélkül mindez nem sokat ér.

Ezen a napon kormány...

az első ülésén...
ványt nyujtana...
szavazzák a kor...
lehetőség adódik...
hogy Papan a n...
élni és a bizalma...
újából felosztatja...
tott birodalmi g...
politikuskok, akik...
hogy ehhez az...
denburg újból s...
centrum is elnök...
kitani és a jobb...
irányban folytat...
Mindinkább g...
győződés, hogy P...
nok számlálva. E...
mény is, hogy r...
riumban tegnap...
száltak a követk...
ról.

Uj kancellárna...
tóan Held dr...
nök nevét eml...
szélnék, hogy...
Brüning

aki átveszi a...
tését. Azzal érvel...
nösen a külpolit...
károkat Németor...
Brüning alkalma...
rendbehozza azt...
rontott.

A centrum egy...
pártvezetőségi ül...
határozták, hogy...
tanak ki a néphe...

Ez a proklam...
hogy Papenn...

A német nemzet...
ni, aki nem a nép...
pel együtt megy...
len dogozott, a né...
választ. A népitél...
pillanatig sem ma...
Egyébként a...
ta pártban a vas...

Hitler újra „Marsch auf Berlin“-nel fenyegetőzik

Papen napjai meg vannak számlálva?

A pártok, élükön a centrummal erélyes akciót indítottak a Papen-kormány eltávolítására. A pártok proklamációi. December 5-én dől el a birodalmi gyűlés sorsa

Held dr. lesz az új kancellár?

Berlin, november 10. A politikai helyzet az utolsó 24 órában sem tisztázódott, legfeljebb annyiban, hogy csaknem kivétel nélkül az összes pártok felsorakoztak Papen ellen. A kancellár a vasárnapi választásokat úgy könyvelte el, mint a saját győzelmét, miután sikerült a parlamentben képviselt pártoknak egy olyan csoportját maga mögé sorakoztatni, amely mintegy 65-70 képviselőből áll. Szóval a birodalmi gyűlésnek alig egy tizedrésze vallja magát Papen hívének. Amennyiben ez győzelem, akkor nagyon is sovány diadalt aratott Hindenburg bizalmasa a vasárnapi döntő küzdelemben.

A különböző pártok egymásután bocsátják ki proklamációjukat, amelyekben a Papen-kormányt azonnali lemondásra szólítják föl. A kezdeményezést a centrum ragadta magához. A centrum mindenképpen arra törekszik, hogy tiszta helyzetet teremtsen. Már tegnap megkezdte tárgyalásait az egyes pártokkal, hogy az új birodalmi gyűlés egybehívását meg novemberben his kikényszerítse. Papen azonban ennek a kívánságnak aligha fog eleget tenni és csak a december 5-iki törvényes határidőre hívja egybe a birodalmi gyűlést.

Ezen a napon fog eldőlni a Papen-kormány és az új birodalmi gyűlés sorsa.

Az egyesült ellenzéki pártok mindjárt az első ülésen bizalmatlansági indítványt nyújtanak be és azonnal le is szavazzák a kormányt, feltéve, ha erre lehetőség adódik. Valószínű ugyanis, hogy Papen a már ismert trükkkel fog élni és a bizalmatlansági szavazás előtt újból feloszlatja a vasárnap megválasztott birodalmi gyűlést. Vannak ugyan politikusok, akik kételkednek abban, hogy ehhez az áttetsző játékhoz Hindenburg újból segédkezet nyújtana. A centrum is elnöki kormányt akar alakítani és a jobboldali pártokkal ilyen irányban folytatja tárgyalásait.

Mindinkább gyökeret ver az a meggyőződés, hogy Papen napjai meg vannak számlálva. Erre mutat az a körülmény is, hogy valamennyi minisztériumban tegnap már egész nyíltan beszéltek a következő kancellárváltozásról.

Uj kancellárnak továbbra is kitarthatóan Held dr. bajor miniszterelnök nevére emlegetik és arról beszélnek, hogy Held kabinetjébe Brüning is be lép.

aki átveszi a külügyi tárca vezetését. Azzal érvelnek, hogy Papen különösen a külpolitika terén okozott nagy károkat Németországnak és egyedül Brüning alkalmas arra, hogy ismét rendbehozza azt, amit a kancellár elrontott.

A centrum egyébként tegnap este pártvezetőségi ülést tartott, amelyen elhatározták, hogy proklamációt bocsátanak ki a néphez.

Ez a proklamáció hangsúlyozza, hogy Papennek távoznia kell.

A német nemzetnek csak az tud szolgálni, aki nem a nép ellen, hanem a néppel együtt megy. A kormány a nép ellen dolgozott, a nép megadta vasárnap a választ. A népiélet alapján Papen egy pillanattal sem maradhat a helyén. Egyébként a nemzeti szocialista pártban a vasárnapi vereség után

teljes a kapkodás és a fejvesztettség. Hitler még szombat este olyan kijelentést tett, hogy ütött a nemzeti szocialisták győzelmű órája. A vasárnapi vereség után egészen nevelésnek látszik a náciakra az a követelése, hogy Hitlert bízzák meg kormányalakítással. Ebbe Hindenburg semmi körülmények

között sem megy bele, annál kevésbé, mert a náci a centrummal együtt sem tudnak kormányképes koalíciót létrehozni. Tegnap az esti órákban igen nagy izgalmat keltettek azok a hírek, amelyek Hitler egy újabb akciójáról szóltak. A náci körében mindinkább felülkerekedik az törekvés, hogy ille-

Óriási pénzügyi botrány Párizsban

Magasállású tisztviselők és képviselők többszázmillió frankkal károsították meg a francia államot

Párizs, november 10. A Populaire, a francia szociáldemokrata párt lapja mai számában óriási pénzügyi botrányról ír, amely nagy visszhangot keltett a francia közvéleményben. A lap megbízható hírforrásra hivatkozva azt állítja, hogy magasállású tisztviselők, állami funkcionáriusok és táborkok, sőt a parlament néhány tagja is, évek óta sulyos összegekkel károsították meg az államot olyan módon, hogy rengeteg magánvagyon mentettek át Svájcba a megadóztatás elől. A lap híre hivatalos helyen nem erősítették meg és azért azt fenntartással kell közölni, de tény az, hogy Albert szocialista képviselő interpelláció formájában szövé fogja tenni az ügyet a parlamentben.

A Populaire szerint rengeteg francia dugszagdag ember Svájcba mentette ki vagyonát. A machinációk középpontjában egy svájci bankár áll, aki az értékpapírosokat pro forma megvette, Svájcban azonban letétbe helyezte az előbbi tulajdonosok nevére. Olyan értékpapírokról van szó, amely után az államkincstár 18 százalékos tőkeadót szedett. Az affér az 1924-ik évig nyulik vissza és az állam kárát több százmillió frankra becsülik. A baseli bankár egy előkelő szállodában fogadta üzletfeleit. Amikor a francia pénzügyminisztérium tudomást szerzett az illegális üzletekről, egyik megbízottját szintén a baseli bankárhoz küldötte,

akivel megállapodást létesített értékpapírok átszobrására. A bankár 200 ezer frank jutalmat kötött ki magának. A pénzügyminisztérium megbízottja a tárgyalás során betekintést nyert a bankár jegyzeteibe, amiből megállapította, hogy közel kétezer francia ügyfele van, akik 1924 óta tartanak fenn vele kapcsolatot. A pénzügyminisztérium vonakodik az ügyet nyilvánosságra hozni, mert rengeteg magasállású állami funkcionárius és közéleti tényező szerepel az afférban, de ennek ellenére meg van a remény arra, hogy a nagyméretű pénzügyi botrány teljes egészében nyilvánosság elé kerül.

Csak egységes lisztből készült kenyeret szabad sütni

Az egységes liszten kívül csak tíz százaléknál kevesebb lisztet szabad őrölni. A kormány az importvám leszállításával akadályozza meg a buza árának emelkedését

Továbbra is megmarad a kenyérbélyeg

Bucuresti-Bukarest, nov. 10. Tegnap délután ülést tartott a kormány gazdasági bizottsága. Részt vettek az ülésen Virgil Madgearu pénzügyminiszter, I. Lugojanu kereskedelmi és iparügyi miniszter, Mirto közlekedési és Voicu Nitescu földművelésügyi miniszter. Az ülésen maga Maniu Gyula elnökölt.

A két óráig tartó ülés után a sajtó részére a következő kommunikét adták ki:

A kormány el van határozva arra, hogy minden eszközzel megakadályozza a buza jelenlegi árának emelkedését. A buza jelenlegi árában felfelé bármilyen változás is történhetik, egy kormány vizsgálat tárgyává fogja tenni a behozatali vám leszállításának lehetőségét.

Az egész országban csak kétféle buzaszisztemet fognak csinálni és pedig tész-talisztemet és kenyérlisztet. A tész-talisztemet csak tíz százalékgig szabad előállítani a megőrölt gabonából. Más minőségű liszt áruba bocsátása teljességgel tilos.

A legolcsóbb magyar lexikon a

Genius Kis Lexikon, mely 1618 hasábján 110.000 sorban 40.000 cikket, 800 ábrát, 64 műmellékletet tartalmaz. Az 1932-es kiadás ára 545 lej helyett 120 lej füze, 150 lej egész vászonba kötve. Kapható az Uj Kelet könyvosztályában az összeg és portóköltség (20 lej) előzetes beküldése mellett (bélyegben is) vagy utánvétellel.

Nem szabad előállítani és áruba bocsátani az egész országban, csak egyfajta buzakenyeret, még pedig a fentírt kenyérlisztből. Lehet előállítani és áruba bocsátani rozs, árpa vagy burgonyával kevert kenyeret. A különböző

kenyérfajták árát a spekulatörvényben előírt hatóságok szabják meg. Az egységes lisztből készült kenyér kilogrammjára egy lej, a rozs és egyéb lisztből készült kenyér kilogrammjára 50 banis bélyeg ragasztandó.

A főszerkesztő mellékjövédelméi

Egy ház összes lakóit meglopta Oct. Craciun, az Automobil Club főszerkesztője. A bűnös főszerkesztőt letartóztatták

Cluj Kolozsvár, november 10. (Az Uj Kelet tud.) A kolozsvári rendőrséghez egyidőben hat feljelentés érkezett be az Oct. Goga uca 1. szám alatti villa lakóitól. A feljelentések Octavianu Craciun ellen szóltak, aki a Kolozsvári Automobil Club főszerkesztője. Katonai szolgálatának ideje alatt a főszerkesztő Hanzu tábornok hadtestparancsnok házában mint szerkesztő működött. Az előkelő családnál jártas konyhaművész ebben a házában azt is bebizonyította, hogy a besurranó tolvajlásnak legalább olyan művésze, mint a süts főzésnek... A ház lakói közül mind egyiktől eltulajdonított kisebb-nagyobb értékeket, összesen mintegy 50 ezer lej erejéig. Legérzékenyebben öv. Déri Lajosné károsította meg, akítől arany-nyakláncát, arany karóráját és egyéb értékeket lopott el. Baliban professzor la kásáról egy női szvettert és egy kis Wertheimkasszát vitt el, amelyben 100 lej készpénz volt összesen.

A többi lakók is kisebb-nagyobb károkat szenvedtek el, a főszerkesztő működése következtében. A Craciun lakásán fogatosított házkutatás alkalmával megtalálták a lopott tárgyak egy részét. Az

adatok birtokában

a rendőrség letartóztatta Craciunt,

akit még csütörtök délelőtt átkísérték az ügyészséghez, bár a lakók kijelentették, hogy

nem kívánják a főszerkesztő megbüntetését.

A feljelentők: Déri Lajosné, Nagy Ferenc, Szilágyi Béla, dr. Baliban Virgil tanár, Nemes Ferenc villamosüzemi tisztviselő és Dumitrescu Nicolae egyetemi hallgató. A főszerkesztő lopásai azért feltűnőek, mert Craciun kitűnő jövédelmű ember volt, aki fizetéséből egészen jól megélhetett.

A belföldi agrártermelés fejlesztésével akarják enyhíteni Angliában a munkanélküliséget. Londonból jelentik: Angliában a leghelyesebben a belföldi agrártermelés fejlesztésével lehetne megoldani a munkanélküliség enyhítésének kérdését. A kormány tanulmányozza annak lehetőségét, miként lehetne munkanélkülieket a mezőgazdaságban elhelyezni.

Hölgyeim!

Hölgyeim!

Kész télikabátot és ruhát a POMPADOUR áruházban vásároljanak, mert a POMPADOUR készítményei olcsók, jók és sikkesek

POMPADOUR

Cluj, Calea Regeie Ferdinand 21. sz.

gális eszközökkel is magukhoz kell ragadni minden hatalmat Németországban. Állítólag Hitler végre elhatározta magát a Marsch auf Berlinre és a rohamcsapatok élén akar bevonulni a német fővárosba, hogy a Papen-kormányt eltávolítsa helyéről és megalakítsa a harmadik birodalmat. Természetesen a kormány felkészült erre az eshetőségre is és ha Hitler valóban megkísérelné a Berlin ellen való vonulást, akkor szembetalálja magát az állam egész karhatalmi készültségével. (n. l.)

A bulgáriai kisebbségek

Irta: Dr. N. M. Gelber

Dr. N. M. Gelber az Erdélyben tartózkodó kiváló zsidó történész aki néhány hónappal ezelőtt bejárta Bulgáriát, az alábbi rendkívül érdekes tanulmányt bocsátotta az Uj Kelet rendelkezésére, amelyet sorozatosan közlünk a punkban

I.

Már egy rövid bulgáriai látogatás is szemünk elé veti a tény, hogy Bulgária megértette a kisebbségek kérdésének oly módon való megoldását, hogy az egyes kisebbségeknek megadassék a teljes lehetőség a nemzeti és kulturális élelésére a maguk legjobb akarata szerint. Bulgária, amely ma 5.404.143 lélekből álló összlakosságot foglal magába, igen nagy számú kisebbségi népességgel rendelkezik. A legutóbbi népszámlálás a következő kisebbségeket sorolja fel: törökök 677.552 lélek, zsidók 46.558, görögök 35.409, románok 69.080, örmények 27.322, oroszok 10.564 lélek. A nemzeti kisebbségek kivül vallási kisebbségekkel is számol Bulgária, így: katolikusokkal, proteštánsokkal és pomakokkal (mohamedán bulgárok.) A kisebbségi kérdés szabályozása az 1919 november 27-én megkötött neuillyi békeszerződés és az ezzel kapcsolatos bulgár-görög egyezmény, valamint az 1924 szeptember 29-én létrejött bulgár-görög platform alapján történt. Megjegyzendő, hogy már az 1879. évi tirnowoi alkotmány az összes állampolgároknak nemzeti és vallási különbségre való tekintet nélkül, biztosítja az egyenlő politikai és polgári jogokat, valamint az anyanyelvnek szabad használatát még a bíróság előtt is. Az alkotmány értelmében a kisebbségek által fenntartott iskolák oktatása is az illető kisebbség nyelvén történhetik, emellett azonban kötelező a hazai tantárgyaknak, a bulgár történelemnek és irodalomnak bulgár nyelven való előadása.

Az utóbbi évtized folyamán az egyes kisebbségek megteremtették a maguk szervezeteiket és azoknak útján akciót indítottak, a fennálló kisebbségi jogoknak megfelelően, nemzeti-kulturális autonómiájuk kiépítésére. Jóllehet az állam még nem adta meg a kisebbségeknek és különösen iskoláiknak a szükséges anyagi támogatást, mégis azon van, hogy a kisebbségek akadálytalanul megteremtseik nemzeti szervezeteiket és saját iskoláikat Bulgáriában a kisebbségi kérdés, mai állása mellett, félig-meddig szerencsés megoldást nyert, amely lehetővé teszi a többségi nép és az egyes kisebbségek békés együttélését és elhárít minden élesebb surlódási felületet. Kelet, és Dél-Európa többi államaihoz és azoknak kisebbségeihez viszonyítva, a bulgáriai nemzetiségnek helyzete lényegesen jobb és biztosabb. Ez az állapot talán leginkább arra vezethető vissza hogy a bulgár általában igen toleráns és nem ambivalencia a kisebbségeknek államnépvezető asszimilálását. És ehhez talán hozzájárul az is, hogy a bulgárnak még élénk emlékezetében élnek azok az idők, amelyekben ő maga is üldözött nép lett.

Az alábbiakban rövid áttekintést akarunk adni az egyes kisebbségek helyzetéről:

1. Törökök. Jelenleg 677.552 török él Bulgáriában, az ország összlakosságának 10,5 százalékát alkotva. Már az 1877/78. évi orosz-török háború után, az akkori bulgár kormány megértette, hogy a török kötet toleráns bánásmódba részesítse és ennek köszönhető a török lakosság államhűségének kifejlődése, amelynek folytán sahasan jutott eszükbe, hogy visszavonuljanak régi szülőhazájukba, Törökországba. A törökök zárt területeken éltek Bulgária északi és déli részén. Csak egy egészen jelentéktelen kis részük él szétszórtan az egész országban. A török lakosság legnagyobb része a mezőgazdaságban dolgozik. Az intellektuelek száma nem nagy. Csak egészen kis százalékuk él a kereskedelem, iparban és szabad foglalkozású pályákon. Mint nemzeti és felekezeti kisebbség a törökök önálló szervezettel rendelkeznek, amely főképpen a vallási egységben jut kifejezésre. A hitközségek alkotmányát és szervezetét az 1880. évi „szabályzat a királyság mohamedán községeinek berendezkedéséről és vezetéséről” határozza meg. A háború után, 1919 május 23-ki királyi rendelettel ezt újra jóváhagyták.

A szabályzat értelmében minden helységben, ahol 40 mohamedán család él,

mohamedán kultusz-községek alakulhatnak. A hitközségek élén egy képviselőtestület áll, amelynek tagjait általános választás útján az egész török lakosság választja meg három évre. A hitközségi képviselőtestület választását a kultusz-minisztérium kell, hogy jóváhagyja. Azon helységeken, ahol negyvennél kevesebb török család él, ott a minisztérium egy háromtagú bizottságot nevez ki a vallási és kulturális ügyek vezetésére. A községi képviselőtestület hatáskörébe tartozik a mecsetek és az iskolák ügyvezetése. A törökök jelenleg 2112 saját iskolával, 31 pro-gimnáziummal, 10 felekezeti iskolával, egy vallási főiskolával Varnában és egy tanítóképzővel rendelkeznek. Az iskolákat 60.000 tanuló látogatja és a tanítószemélyzet 2800 embert tesz ki. Az iskolák évi 3.600.000 leva állami szubvenciót élveznek. Az állami költségvetésben ezenkívül városi és körzeti önkormányzatokra is különböző szubvenciók vannak előirányozva. Az állami szubvenciókon kívül maradó fenntartási költségeket a muzulmán lakosság viseli. Az iskolák tényleges vezetése a speciális

iskolabizottságok kezében van, akik a tanerők kinevezését is eszközlik. A mecsetek és az egyházi javak (vakouf), a papság (muftik) fennhatósága alatt állnak. A papság élén a szófiai főmufti áll, aki a bulgáriai mohamedánok legmagasabb egyházi feje és ő képviseli a mohamedán vallásközösséget az állam előtt. Fennhatósága alatt 16 kerületi mufti áll, akik a körzetek egyházi vezetését ellátják. A kerületi muftikat a főmufti előterjesztésére az állam nevezi ki. A főmufti mellett egyházi tanács (konzil) áll.

A törököknek önálló bíróságuk is van, amely a kizárólagos vallási ügyekben kívül a mohamedánok örökségi és családi ügyekben is kompetens fórum. A legmagasabb vallási jogi fórum a szófiai basch muftelik, amelynek tagjai a főmufti, mint elnök és jogvezető mohamedánok mint tanácsstagok. Ennek a bíróságnak a döntései kötelező erővel bírnak és szükség esetén állami szervek által hajthatnak végre. Bulgáriában jelenleg 2300 mecset van 4417 muzulmán pappal.

(Folytatása következik.)

Vorosilow népbiztos: „A közeli háború elkerülhetetlen”

Kalinin az angol reakcionáriusokat támadta jubliáris beszédében

London, november 10. Vorosilow orosz hadügyi népbiztos az évfordulói ünnepségek keretében tartott csapatszemele után beszédet intézett az ötvenéves főnyi moszkvai helyőrséghez. Han szorgatta, hogy a közeli háború elkerülhetetlen s ezért a szovjetnek minden eshetőségre el kell készülnie.

Kalinin, a moszkvai operában mondott beszédet. Támadta az angol reakcionáriusokat, kik keresztülvitték, hogy Anglia felmondja az angol-orosz kereskedelmi szerződést, de ugyanakkor nem fontolták meg annak lehetőségét, hogy a szovjet valamiképpen visszatörölthetja a rajta elkövetett sérelmet.

A zsidók története Palesztinában

Dr. N. M. Gelber előadás-ciklusa Kolozsváron

A történelem tanulása, kutatása, a multtal való foglalkozás iránti szokatlan vonzódás — mondhatnók — általános jelenség ma, népeknek mozgalmas életében. Nekünk zsidóknak élete ugyancsak mozgalmas, no és természetes, hogy ez hirtelen erőre kapott érdeklődés ben, nünk is szokatlanul megnövekedett. És többszörösen érthető. Mert elsősorban és leginkább a zsidó történelem az, mely többzereves tartalmában a tanulságok, nak és a sajnos, szinte döböntően megismétlődő nagy aktuusoknak érdekességét nyújtja, mert belőle és általa meríthetünk erőt, fegyvert a Ma és a Jövő nagy zsidó feladataival szemben és különösképen nekünk e területen felnőtt generációnak. Mert a való és helyes zsidó történelem-tanulás alkalmával érezzük reálisán és keserűen, hogy mennyire légben mozgó helytelen és megtévesztő történelem tanítást adtak asszimiláns, szülein, iskoláink, papjaink elsősorban hivatott faktoraink, az iskolák.

Jelentőségben felmérhetetlen tehát az a kitünő cionista feladat, melyre a városunkban időző dr. Gelber neves zsidó történetirő vállalkozott. Történelmi szemínárium és ebben is egészen újszerű kivételes tárgyánál fogva. A zsidók története Palesztinában Kr. után 70-től napjainkig. A Zsidó Nemzeti Szövetség helyi csoportjának nívós és érdekes „dientsej” a kerete, a megszokott szerda estékek, ezen sorozatos történelmi előadásoknak, melyet szerdán este kezdett meg dr. Gelber nagy érdeklődés mellett.

Előadásában mindenekelőtt rámutatott arra a téves felfogásra, mely eddig szinté általános volt, hogy t. i. Palesztinában a templom végeleges elpusztulása után a zsidó élet megszűnt, történelmi jelentősége elenyésző és a Szentföld csak is a XIX. század végén meginduló kolonizáció révén kapcsolódik be újból a zsidó történelembe. Az a sorozat pedig, mely a ma esti előadással veszi kezdetét éppen ennek az ellenkezőjét fogja bizonyítani. Öt élesen elválasztható korszak van a palesztinai zsidók történetének, nevezetesen: Az első Kr. u. 70-től 638-ig, az arabok megjelenéséig, ezt követi a keresztény hadjáratok ideje 1096—1517, majd a török uralom ideje egészen 1881-ig, utána a kolonizáció első fázisa 1917-ig s a legújabb tervszerű cionista munka

korszaka a Balfour deklarációtól számítva.

A szerdai első előadás a templomrombolás utáni közvetlen és igen mozgalmas időkről számolt be precíz részletességgel. A római uralom belső nyomai, társadalmi, szociális és gazdasági vonatkozásban. A politikai küzdelmek fázisai. Megindul a misna és talmud szerkesztése, a szanhedrion jelentős munkája, a kiemelkedőbb zsidó vezetők életének és munkásságának ismertetése és mindezek keretén belül az akkori Palesztina tartományai, városainak bemutatása. Az egyre erősebb ést eret hódító, majd államvallássá deklarált keresztény vallás ellen harcot indít az önállóságtól megfosztott, politikailag is tehetetlen zsidóság, szellemi téren, mint amely terület egyelőre számára lehetőséget nyújtott.

Dr. Gelber előadásának sajátossága az abszolút szabatos és világos stílus, évszámok és adatok, mint száraz tények életnyerneke szavaiban, amelyek önmagukban és mint kerék egész is, elvitathatatlanul dokumentálják a precíz tudást, kivételes stúdiumot a tudományban ebben a nagy érdekes ágában.

A szerdai dientszen végül Kasztner Rezső számolt be érdekesfeszítően az elmúlt zsidó eseményekről.

Strausz Béla.

WELLS H. G.

Minden kötet egész vászonban kötve, gyönyörű papírra nyomtatva, kötetenként 60 lej. 1. Anna Veronika. 2. Az istenek elege. 3. Kipps. 4. A láthatatlan ember. 5 és 6. William Clissold világa. 7. Mr. Polly lázadása. 8. Amikor az üstökös eljön. 9. Egyelőre. 10. Elet és kaland. 11 és 12. Tono Bungay. 13. Mr. Britling. 14. Csodálatos történetek. 15. Az álom. 16. Bealby. 17. Mr. Levisham és a szerelem. 18. A tengeri tündér. 19 és 20. A szenvedélyes barátok. Kakható az Uj Kelet könyvosztályában összesz és portóköltés előzetes beküldése utánvétell.

A „Zsidó” Marx

Irta: Szabó Imre

A tartalomról: Rabbi Levy Marx családja — Marx Károly zsidó környezete — Marx és a Rothschildok — Bauer és Marx zsidóvitája.

A finom papírosra nyomott példányok

ára 30 lei

Az egyszerű kiadás ára:

15 lei

Megrendelhető bélyeg előzetes beküldése mellett is az Uj Kelet könyvosztályában Cluj, Str. Baron L. Pop 10.

A délnémet államok egységesen állást foglalnak a birodalmi alkotmány-reform terve ellen

Berlin, november 10. A délnémet államok bajor meghívásra közelebből Würzburgban értekezletre ülnek össze, hogy egységes állást foglaljanak a birodalmi alkotmányreform tervével szemben.

Egyidejű jelentés szerint Kerrl a porosz tartománygyűlés nemzeti szociálista elnöke kijelentette, hogy egyelőre nem hívja össze a tartománygyűlést mert a birodalmi gyűlési választások után a pártoknak módot kíván nyújtani arra, hogy tárgyalásokat folytassanak.

Berlin, november 10. A birodalmi minisztertanács ülésén kívánatosnak mondták ki a nemzeti koncentráció létrehozatalát. Pápen Hindenburgnál kihallgatáson jelenik meg s javaslatot tesz a pártvezérek audienciája ügyében. Az időpontot a csütörtöki kihallgatáson az elnök meg fogja állapítani. A kancellár hír szerint a jövő héten Stuttgartba, Karlsruheba és Drezdába utazik, hogy tárgyaljon a délnémet kormányokkal a birodalmi reform ügyéről.

NYILTTÉR *)

A Zsidó Közkórház Tek. Vezetőségének, Cluj.

A sajtóban megjelent és a vezetések alatt álló Közkórházra vonatkozó közleményekkel szemben, legyen szabad nekem, mint polgárnak és mint zsidónak, ezuton halás köszönetemet kifejezni azért a fáradszónak munkáért és áldozatkészségért, melyet — ottlétem alatt szerzett tapasztalataim szerint — Önök, a mai nehéz gazdasági viszonyok minden nehézségeivel megküzdve, a kórház fenntartása érdekében áldoznak és kifejtnek.

Aldott és soha nem feledő legyen emléke annak a nagy névnek és nemes nagy szívnek, akinek kezdeményező nagy alapítványa lehetővé tette az emberiség, de különösen a zsidóság büszkeségére és dicsőségére való igazi hűségpótló intézménynek létesítését és létezését.

A már 10 év óta gyötört gyomorfekélyem gyógykezelése végett 6 hetet töltöttem ezen intézményben. Istennek és az orvosi karnak, közte Dr. Dóri főorvos urnak hálával és köszönettel tartozom, hogy műtétnélküli kezelés mellett megelégedetten és teljesen felgyógyulva ismét munkaképes lettem.

Nem mulaszthatom el az ottani szigorú rend, fegyelem és figyelmességért a vezetőséget az osztály, és felekezeti különbség nélkül odaadó és szeretetteljes ápolásért az ápolószemélyzetet, a ragyogó tisztaságért és pontos személyes kiszolgálásért a kiszolgálószemélyzetet meg nem dicsérni és külön-külön elismerésre nem méltatni.

Cluj, 1932. november hó 6-án.

Rimóczi Jakab

Chevra Kadisa alelnök

fakereskedő

Cluj, Str. Dragalina 9.

(E rovat alatt közölték nem vállal felelősséget sem a szerkesztőség, sem a kiadóhivatal.)

Saljap

Gorkij könyv

Párizs, november 10. és november 11. este 8 óra. Ezeket a japin Fedor, a vetkezőkben be

— Don Carlo szári operában.

mon épen a színpadon ki, hogy

zöljem, hogy a világ

zúgott el — tá

vaimra. Az új lett és a színpad

ballett nem volt

lefutott a színpad közönség a hely

ta, hogy hova

eresztették s

tudtuk, hogy m

Az Auróra p

Téli Palotát, a

kormány tanács

folytattuk és az

is szűnt az ágy

mott hangulata

uccáknak, am

sem égett. A s

gödtem kereszt

gem sirt, aki f

től. Egyszerre u

dözés és a grán

főlött repültek

értünk, de egész

hunyni szemünk

hogy mi történt.

megbukott, vala

tartóztatták és

vonult be a Téli

— Eddig nem

azokról az embe

ról a másikra O

Leninről semmit

ismertem. Egysz

ban és dühösen o

nak: „A nép vé

cákat és ti hüly

bolonszágotok h

nehány tehetség

le a színpadról.”

Miután nem t

Lenin, meg sem

ron rendezett h

Ezért a hanvgy

bűnhődtem. Neh

meg nálam, akik

rekvirálták el az

rá szükték meg,

a proletáriátus v

nál.

Az első napok

Az U

könyvs

Kreuger gyufakir

Szomoruy Dezső:

Elinor Glyn: Szer

Arnau: Halálra í

Maurois: Asszony

Parrott: Ex-felesé

Móricz: Forr a b

Werfel: A nápolyi

Bródy Lili: A Mar

Baum: Helén dok

Szitnyai: Ninics f

Földi: Isten orszá

Zilahy: Két fogoly

Zilahy: Szökevény

Fayard: Szeretni

Szederkényi: Fels

Halász: Mi a villa

Móricz Zsigmond:

Russel: Kína és a

Szerelmem és trag

Déry Tibor: Orszá

Laczkó Géza: Szer

Aldanov: Thermid

adás

Szabó Dezső: Kar

Babits: Uj Anthol

Kakható az Uj

ban.

Saljapin elmondja hogy vonult be Lenin Szentpétervárra

Gorkij könyörgött az üldözött arisztokraták életéért és kisegítette őket a külföldre

Párizs, november 10. Most tizenöt esztendeje jutott uralomra a bolsevizmus és november hetedikén van tizenöt esztendeje, hogy Lenin bevonult Pétervárra. Ezeket a drámai eseményeket Saljapin Fedor, a világhírű énekes a következőkben beszéli el:

— Don Carlost adtuk a hajdani császári operában. Bigorpalással a vállamon épen a színpadon levő templomból léptem ki, hogy a színpad népével közöljem, hogy isten kegyelméből uralkodom a világon, amikor ágyudörgés zúgott el — talán feleletül — a szavaimra. Az ágyudörgés mindig erősebb lett és a színpad kiürült. A kórus és a ballet nem volt szavaimra kíváncsi, lefutott a színpadról, hogy elbujjon. A közönség a helyén maradt — nem tudta, hogy hova bujjon. A függönyt leeresztettük s pár perccel később megtudtuk, hogy mi történt.

Az Auróra pánceles cirkáló lötte a Téli Palotát, amelyben a provizórikus kormány tanácskozott. Az előadást folytattuk és az előadás vége felé meg is szűnt az ágyudörgés. Nagyon nyomott hangulatban vágtam neki a sötét uccáknak, amelyekben egyetlen lámpa sem égett. A sáros havon gyalog vergődtem keresztül, mellettem a feleségem sirt, aki félhalott volt a félelemtől. Egyszerre újra elkezdődött a lövöldözés és a gránátok most már a házak fölött repültek el. Nagynehezen hazatértünk, de egész éjjel nem tudtuk lehunyni szemünket. Reggel megtudtuk, hogy mi történt. A Kerenszki-kormány megbukott, valamennyi minisztert letartóztatták és Lenin, mint diktátor vonult be a Téli Palotába.

— Eddig nem igen tudtam sokat azokról az emberekről, akik egyik napról a másikra Oroszország urai lettek. Leninről semmit sem tudtam. Trockij ismertem. Egyszer megjelent a színházban és dühösen odakiabálta a publikumnak: „A nép vére pirosra festi az uccákat és ti hülye bolondok, azokat a bolondságokat hallgadjátok, amelyeket néhány tehetségtelen színész kornyikál le a színpadról.”

Miután nem tudtam, hogy ki ez a Lenin, meg sem jelentem a pályaudvaron rendezett hivatalos fogadtatáson. Ezért a hanvagságomért azután megbüntettek. Nehány fiatal ember jelent meg nálam, akik azzal az indoklással rekvirálták el az autómotort, hogy nincs rá szükségem, mert nem jelentem meg a proletáriátus vezérének fogadtatásánál.

Az első napokban Pétervár népe nem

Az Uj Kelet könyvszenzációi

Kreuger gyufakirály szerelmei	60
Szomorj Dezső: Gyuri, köve	68
Ellinor Glyn: Szerelmem órája	66
Arnau: Halálra ítélem! Kötve	68
Maurois: Asszonyok utja, kötve	68
Parrott: Ex-feleség, kötve	68
Móricz: Forr a bor, kötve	68
Werfel: A nápolyi testvérek, kötve	68
Bródy Lili: A Mancsi, kötve	68
Baum: Helén doktorkisasszony, kt	68
Szitnyai: Nincis feltámadás, kötve	68
Földi: Isten országa felé, kötve	68
Zilahy: Két fogoly, kötve	90
Zilahy: Szökevény, kötve	88
Fayard: Szeretni — gyötrelm	32
Szederkényi: Felszabadultak	32
Halász: Mi a villamoság?	20
Móricz Zsigmond: Barbárok	34
Russel: Kína és a kínai probléma	90
Szerelmem és tragédiám	72
Déry Tibor: Országuton	120
Laczkó Géza: Szent Iván tüze	120
Aldanov: Thermidor kilencedik kiadás	90
Szabó Dezső: Karácsony Kolozsvárt	90
Babits: Uj Anthológia füze	90
Kakhatók az Uj Kelet könyvszenzációiban.	

is tudta, hogy mit jelent a bolsevista uralom. Az első leckét akkor tudta meg amikor egy csoport matroz behatolt abba a fogházba, amelyben a letartóztatott miniszterek voltak és két minisztert, mint a nép ellenségét, Kokoskint és Singarevet lemészárolta. Emlékszem,

hogy mennyire felbőszítette Gorkijt ez a kettős gyilkosság, megkért arra, hogy kísérem el az igazságügyminisztériumba, hogy együtt követeljük a még élő miniszterek szabadonbocsátását. Az igazságügyminisztériumban — a népbiztosságot még akkor nem találták ki — egy borzas, szemüveges ember fogadott bennünket. E volt az új igazságügyminiszter: Steinberg elvtárs. Gorkij az izgalomtól reszketve magyarázta neki, hogy milyen megvetendő dolog embereket lemészárolni és tiltakozott a barbárságok ellen. Végül így káltott fel:

— Követelem a provizórikus kormány valamennyi tagjának szabadon-

bocsátását. Ha legyilkolják őket, az szegényfolt lesz a forradalmon.

Steinberg igazat adott Gorkijnak és megígérte, hogy mindent megtesz, ami csak módjában áll. Ugy tudom, hogy igyekezett is ennek az ígéretnek eleget tenni.

Gorkij ebben az időben valósággal védője lett az ártatlanul letartóztatott embereknek. Teljesen eltöltötte a szánalom azzal az osztállyal szemben, amelyet teljesen ki akartak irtani. Nem csak az idejét áldozta, mikor egész nap szaladgált az érdekükben, hogy segítse őket kiszabadítani, hanem pénzzel is ellátta őket és segítségükre volt abban is, hogy a külföldre meneküljenek.

„A külföldi bankárok fejős tehénnek tekintik Romániát”

Goga attól tart, hogy nemsokára nem lesz miből fejnie a külföldnek

Bucuresti Bukarest, november 10. (Az Uj Kelet tud.) Goga Octavian, a nemzeti agrárpárt elnöke tegnap délután fogadta az újságírókat, akik előtt érdekes nyilatkozatban fejtette ki álláspontját az aktuális kérdésekkel szemben. A külföldi tartozásokkal kapcsolatban a következőket mondotta Goga:

— A hitelezők általában olyan államok, amelyeket lehet az időhöz idomítani. Bizonyára a mi hitelezőink is ismerik a jelenlegi állam életkörülményeit és ezért

nem hiszem, hogy ne járulnának hozzá a külföldi tartozásaink revidálásához. Kétségtelen, hogy a súlyos kamatok csökkentése és az adósságoknak hosszú lejáratúvá átváltoztatása nélkül nem fogunk eleget tehetni kötelezettségünknek. Románia egy könnyen ellenőrizhető tény előtt áll: ebben az esztendőben 17 milliárd folyt be az államkasszába és ebből 7 milliárd a külföldre megy tartozásaink fizetésére. Vane épeszü ember Romániában, aki azt állíthatná, hogy tízmilliárd

elégendő Románia belső szükségleteinek fedezésére.

— A külföldi tartozásokat összetevő elemekre kell bontani. Minden egyes tétele külön elbánsásban részesíteni. Addig is azonban, amíg ez megtörténik, szükségünk van egy két évi haladékra, hogy szabadon lélegezhessünk. A külföldi bankárok eddig fejős tehénnek tekintették Romániát. Jól tennék a bankár urak, ha nem sietnének megölni ezt a tehenet, mert ezután nem lesz miből fejnie.

Óriási közönség jelenlétében tárgyalja a temesvári törvényszék Csermák András váltóőr bünperét

A kedvező vallomások miatt a vádlott szabadlábrahelyezését kérte a védelem

Timisoara Temesvár, november 10. (Az Uj Kelet tud.) A temesvári törvényszék változatlan érdeklődés mellett folytatja Csermák András vasuti pályáőr ügyében a főtárgyalást. A tárgyalásra nagy érdeklődő közönség gyűlt egybe, olyképpen, hogy többszázszor szorogtak a folyosón, akik nem juthattak be a tárgyalóterembe. Elsőnek ma Stoichitescu Gergely forgalmistát hallgatták ki, aki Rotariuval együtt teljesített szolgálatot. Vallomásának nagyon fontos része, hogy nyomban a váltó deblokkolása után nyílt pályát kért, hogy a zombolyai vonat után kiinduló keresztesi vonatot elindíthassa. Erre a kérésre azonban már Csermáktól nem ka-

pott választ, mert ekkor már a zombolyai vonattal megtörtént a szerencsétlenség.

A védelem ezután azt a kérdést tette fel, hogy mennyi idő kell a váltó deblokkolásához. Stoichitescu erre azt válaszolta, hogy ez a körülményektől függ, de minálisan negyven másodperc szükséges. A védelem ezután azt a kérdést teszi fel, hogy mennyi idő kell a váltó kezeléséhez. A tanu szerint ehhez harminc másodperc kell.

A közönség körében ekkor vasutas szakértők számításokat csináltak és megállapították, hogy a vonat a deblokkálást és az ezt követő rendelet közötti időben

a vonat már áthaladt a váltón.

A további kérdésekre Stoichitescu ki-jelentette, hogy nem tudja, mi szerint a váltón ellenőrző készülék lett volna. Bedea állomásfőnök a következő tanu, aki elmondja, hogy elsőnek vizsgálta meg a váltót és szerinte a szerencsétlenség oka az, hogy a váltót előbb váltották át, mint ahogy kellett volna.

A tanuk távolmaradása miatt ekkor a törvényszék elnapolta a tárgyalást. A védelemnek azt a kérését, hogy kedvező tanuvallomásokra való tekintettel helyezék Csermáktól szabadlábra, elutasította a törvényszék.

Ismét feltámadt poraiból az optánskérdés

Nincs miből kártalanítani az optánsokat, mert a magyar kormány beszüntette a jóvátételi fizetéseket

Bucuresti Bukarest, november 10. (Az Uj Kelet tud.) A Dimineata jelentése szerint az optánskérdés, amelyet három évvel ezelőtt sikerült valamelyes formában megoldani, közelebből ismét a nemzetközi politika napirendjére kerül. November második felében összeült az a lausannei konferencia által delegált bizottság, amelynek feladatkörébe tartozik a keleti kártérítési problémák megoldása. Ezt a kérdést teljesen elől kell most ismét felgöngyölníteni, miután a német jóvátételi tartozások eltörlése az egyes államok közötti tartozások és követelések tekintetében új helyzetet teremtett.

A bizottság tárgyalásainak középpontjában az optánskérdés fog állni. Mint ismeretes, annak idején elhatározták Há. gában, hogy a nemzetközi jóvátételi banknál két alapot létesítenek: a híres „A” és „B” alapokat, amelyeknek bevétele részint a nagyhatalmak önkéntes hozzájárulásából, részint pedig azokból a pénzekből tevődik össze, amelyeket Magyarországon háborús jóvátételi kötelezettségei fejében fizetne be. Az optánsokat a hágaai határozat értelmében ezekből az A és B alapokból kellett volna kártalanítani. Nos, a lausannei konferencia után a magyar kormány kijelentette, hogy nem fizet

több háborús jóvátételt, tehát nem támogatja többet az A és B alapokat. Ezzel megfosztotta az optánsokat a lehetőségétől, hogy a két alaptól kártalanítsák magukat. Magyarországnak 1944-ig évi 14 millió aranykoronát, 1944-től 1966-ig évi 13 és félmillió aranykoronát kellett volna a két alapra befizetni. Minthogy Magyarországnak már a lausannei konferencia előtt igénybe vette a transzfermoratóriumot, lényegében semmit sem fizetett be.

A párizsi konferencián a magyar kormány azt fogja javasolni, hogy az A és B alapokra szüntessenek be minden be-fizetést. Az optánskérdés ezzel ismét aktuálissá vált, mert valamelyes formában mégis kérni fogják a magyarok az ő kártalanításukat.

A román kormány a kisanant államok képviselőivel egyetértésben ki fogja jelenteni a keleti jóvátételi konferencián, hogy az optánskérdés az ő számára nem létezik. A hágaai egyezmény értelmében Románia lemondott az A és B alapok javára a Magyarországnak részéről neki járó jóvátételi összegéről. Ez a két alap ugy-szólván jogi személyiséget nyert. Azokban az egyéni optánsperekben, amelyek felett időközben a párizsi vegyesbíró-ság ítélkezett, az ítéleteket már nem a román

állam, hanem a két alap ellen hozták. A kormány álláspontja tehát az, hogy Románia számára sem politikai, sem jogi szempontból nem létezik többé.

— November 12-re felfüggesztették Bécsben a felvonulási tilalmat. Bécsből jelentik: A november 12-iki nemzeti ünnepre való tekintettel a napra feloldották a felvonulási tilalmat. Engedélyt kaphatnak felvonulásra pártok is, de felvonulásuk nem tarthat tovább 3 óránál. Fegyver és bot viselése a menetben tilos. Eltiltották a pártgyűléseket a felvonulás tartamára is.

— Pari alá esett a négy és félszázalékos francia konverziós kölcsön árfolyama. Párizsból jelentik: A 4 és félszázalékos konverziós kölcsön bevezetése után pari alá esett. Árfolyama 96 és fél százalék. Az árfolyamhanyatlás kedvezőtlen hatást váltott ki különösen azért, mivel kormány részről intézkedések történtek a járadékpiacra az új kölcsön részére barátságos hangulat biztosítására.

HIRDETÉS AZ ÜZLET LELKE:
HIRDESSZEN AZ UJ KELETBEN

A beszélő film

A film öse egy játékszere, a „Laterna Magica” volt, amellyel már a XVI. században sikerült állóképeket vetíteni. A mozgóképes első primitív megoldását az 1832-ből származó „Streboscop” készülék tette lehetővé, mely egy tengely körül forgatható alacsony hengerből és azon levo kivágásokból állt. Amint a henger forgásba jött, a belsejében elhelyezett különböző mozgási helyzeteket ábrázoló képek mozogni lázóttak.

Ilyen játékszertípusok sorozata következik ezután években át, míg 1887-ben a kalmazták először a filmet, mely által megoldást nyert a mozgás megszoktatásának feladatára. Néhány évvel később Edison a filmet perforálja, megszerkeszti a „Kinetoscop”-ot, amellyel a kép nyugodt haladását és egyenletes vetítést biztosította.

Edison követői Lumiere fivérek és a magyar Demény tovább munkálkodnak a mozgóképes tökéletesítésén és évtizedes kitartó munka eredményeként a technikusok eljutottak a néma film megszólaltatásáig.

Alig múlt harminc éve, hogy Párizsban is Edison folytatta. A fonográf és előadást és azóta a filmtechnika olyan tüneményes pályát írt le, mint még egy találmány sem. A film fejlődésének sikerét az emberek milliói élvezik és talán a rádió kivül nincsen találmány, mely aránylag oly rövid idő alatt terjedt volna el a kultúr világban, mint a film.

A filmnek az a hátránya, hogy hiányzik belőle a cselekmény és a színjátszás az étető ereje: a hang már régen felhívta a szakemberek figyelmét a beszélő film megteremtésére.

Az első utató kísérleteket ez irányban is Edison folytatta. A fonográf és vetítógép összekapcsolása figyelemreméltó eredményeket hozott, azonban gyakorlatilag nem vált be. A filmszalag legkülönbözőbb hibái (rossz ragasztások, szakadások, stb.) egyenlőtlen vetítési sebességet eredményeztek és így rövid időn belül a minden külső körülménytől mentes egyenletes mozgású fonográf és a vetítógép között oly nagymérvű eltérések mutatkoztak, hogy az időbeli egyezésről, ami a beszélőfilm alapfeltétele, szó sem lehetett. Néhány évvel később Messter mérnök próbálkozott a vetítógép és fonográf tökéletesítését egyidejű működtetésével, azonban a hang visszaadása tökéletlen maradt. Mellékzörejek és recsegések állandósultak, ami kellemetlen és főleg illúziót rontó volt.

Figyelemreméltó újítás 1919-ben történt. Lee de Forest amerikai mérnök a cselekménnyel egyidejűleg a filmszalag szélére a fényrengés átálakított hanghullámokat is fényképezte. A találmány lényege abban áll, hogy a filmfelvételnél a hangot egy érzékeny mikrofon fogja fel, mely hangszóróval lényegesen felerősítve egy fotóelektrikus celláig jut. A fotóelektrikus cella oly berendezés, mely a hanghullámokat elektromos hullámokká az elektromos hullámokat fényrengéssé képes átálakítani. Ilyenformán a szereplők ajkáról elhangzott beszéd a fotóelektrikus cellához érkező fényrengéssé alakul és ezeknek a fényrengéseknek sötét és világosabb nyomatok felelnek meg, ugyanannak a filmszalagnak szélére, amelyen már a mozgás is lerögződött.

A kész film levettése egész egyszerűen történik. A film szélén levő hangszálak külön lámpával megvilágítják és az így keletkezett ingadozó erősségű fény ismét egy fotóelektrikus celláig jut, mely ezt a fényrengést egyenlőértékű elektromos rezgéssé alakítja át. Ezt az elektromos rezgést felerősítik, a vetítőképerlőn levő hangszóróba vezetik és mivel a felvétel a cselekménnyel egyidejűleg történt, a hang a cselekménnyel a legpontosabb egyezésben hallható.

Lee de Forestnek ez a „Phono” beszélőfilmje a technika mai állása mellett egyike a legképeletesebbnek és 1919 óta a legrendszerezesebb előadásokat tartják ezekkel a „Phono” filmekkel.

Az utóbbi évek kísérletei és az idevo. natkozó szakirodalom számtalan újabb beszélőfilm rendszeréről számol be, de ezek legjava még nem mondható tökéletesnek. A beszélőfilm rendszer legújabbjánál állandó kísérő a kellemetlen mellékzörejek, hiányzik belőlük a legfőbb tényező, a játék és beszéd egyidejűsége és a nyugodt egyenletes vetítés sincs biztosítva.

A sok meddő kísérlet sikertelen próbálkozások közül kimagaslik Sven Alsön és Ed Demény neve, akinek találmánya a már fent ismertetett „Phono” filmmel együtt a beszélőfilm problémáját véglegesen megoldotta.

Sven Alsön találmányának lényege az, hogy két lencsés felvételőgéppel egy a képet, mint a hangot két különálló filmre veszi fel. Az egyidejűséget úgy éri el, hogy a két filmtekercset, mely közül az egyik a kép, a másik a hang felvételére szolgált, egy és ugyananna a tengelyre erősítette és így a filmszalag a kétrészes kamara két lencséje előtt egyszerre fut le.

Felvételnél az egyik lencse szokásos módon a lefényképezendő személy felé irányul, a másik lencse belső keskenyebbik végén egy membrányszerű tükörlemez foglal helyet. Ez a tükörlemez úgy van elhelyezve, hogy a fényforrás sugarai egy mögötte levő keskeny nyíláson át jutnak a lencsébe.

A hangtölésér belsejében levő tükörlemez minden hangbehatásra rezgéssel reagál és így a szereplők erősebb vagy gyengébb hangjai más és más rezgés számba helyezik a tükörlemez, amely létrehozza, hogy a lencse felé irányuló fény sugarak erőssége is hasonlóan ingadozik.

A tükörlemez rezgésével szabályozott fény sugarak a lencsén át a filmszalaghoz ér, ahol világosabb és sötétebb fénybehatások egész sora keletkezik. A fénynyomok hanghatásokra való átváltoztatását úgy éri el, hogy a fényt elektromossággá alakítják. Az így nyert elektromos rezgéseket egy telefonszerű szerkezet hanghullámokká alakítja át és hangerősítő közbeiktatásával a beszéd jól hallható. Miután pedig a két filmszalag a vetítésnél is a közös tengelyről perog le, a legpontosabb egyidejűség következik be.

A film diadalutja gyors, de hihetetlenül küzdelmes volt, a fejlődés zárt kapuit a modern technika nyitotta meg.

Lupu hátat fordított az inflációnak, mert kormányképes akar lenni

Bucuresti, Bukarest, november 10. A politikai élet figyelme tegnap Braila felé fordult, ahol a lupista néppárt tartotta évi kongresszusát.

Lupu a választások óta alig beszélt nyilvános gyűlésen és ezért kíváncsian várták az infláció nagyhangú uttörőjének „expozéját”.

A helyi pártelnök beszéde után állt fel Lupu doktor és a zsúfolásig telt terem előtt kezdett beszélni. Kijelentte, hogy nem áll szándékában propaganda beszédet tartani a tömegek felvilágosítására, mert az emberek tökéletesen tisztában vannak az összes problémákkal.

En már négy év előtt bejósoltam a gazdasági katasztrófát és már akkor kértem a konverziót, a kamat törvényt és mindent, amit későn megcsináltak. Ezután rátér a nagy érdeklődéssel várt stabilizációs kérdésre. Elmondja,

hogy bár nagy a baj, de azért lehet segíteni kellő módon. A romániai krízis tulajdonképeni okát 1929-ben fektették le, amikor a lejt stabilizálták.

Most mindenki azt várta, hogy Lupu az infláció szükséges voltát fogja hangoztatni, de ez nem történt meg. Lupu részletezi, hogy a lejt annakidején túl magasnak — belső értékének meg nem felelően stabilizálták és ez a baj, majd feltűnő gyorsasággal az állami költségvetésre tér át.

Felemlíti még, hogy 1920-ban, mikor belügyminiszter volt, felvetette már az orosz megnemtámadási paktum gondolatát és Vaida-Voevod érdemtelenül bukott meg, mert helyes uton járt.

Lupu egész beszédében említést sem tett az inflációról, amiből azt a következtetést vonják le, hogy Lupu újra kormányképes akar lenni.

SZÍNHÁZ-FILM MŰVÉSZET

Az Opera műsora

Péntek, nov. 11: Tannhauser.
Vasárnap, nov. 13 (délután): A denévér.
Hétfő, nov. 14: Szimfónikus hangverseny és Scherezade (Balett premier.)

CORSO-MOZGO műsora

Csütörtök, péntek, szombat, vasárnap: Forgószélkisaszony. Anny Ondra legújabb vígjátéklágerének erdélyi bemutatója. Férfi főszerepben: Werner Futerer. 2 órai pazar szórakozás. Vasárnap d. e. 11 órakor: Nagy vígjátékmatiné, mérsékelt helyárakkal.
Jön! Hétfői kezdettel: Apasági Rt.

Szinkör-Mozgó műsora

Szerdától kezdve egész héten 3, 5, 7 és 9 órakor:
Kadétkisaszony. (Liebeskommando). Minden idők legnagyobb filmoperettje. Gustav Fröhlich, Dolly Haas, Halmy Tibor. Rendezte: Bolváry. Irta: Roda-Roda. Zenéjét szerezte: Robert Stolz.

ROYAL-MOZGO műsora

(Iparkamara új palotájában).
Ma, pénteken 3, 5, 7 és 9 órakor premier: Sasfők, Edmond Rostand „L'Aigle”-ja filmen. W. v. Turjansky red. zésében, a főszerepben: Walter Edhofer, a legtökéletesebb „Reichtadt herceg”

SELECT-MOZGO műsora

Péntek 3, 5, 7 és 9 órakor:
Szombat 3, 5, 7 és 9 órakor:
Vasárnap 3, 5, 7 és 9 órakor:
Elisabeth Bergnerrel: Az érzéki száj (Melo) című nagyhatású slágerben. Műsoron kívül legújabb hangos heti hirdadó.

URANIA-MOZGO műsora

Péntek 3, 5, 7 és 9 órakor:
Szombat 3, 5, 7 és 9 órakor:
Vasárnap 3, 5, 7 és 9 órakor:
Idegenlégió. (Pinty és Ponty). Főszerepben: Stan és Bran híres komikusokkal. Könnyelig kacagató mulatságos bohózat. Műsoron kívül hangos heti hirdadó. Metro.film.

A tudomány izgalmasabb mint egy dektív regény: Materlinck Termeszek élete Fabre Skorpio öngyilkossága, Haeckel Természet és ember. Három együtt összesen 50 lej Lepagenál Cluj. Kérjen antikvár jegyzéket.

100 újságcikk alapján románul

a legalkalmasabb arra, hogy a nyelvet játsszi könnyűséggel, szórakozva, minden eddigi rendszertől eltérő módszerrel elsajátítsa a román nyelvet. E munka egyszeri átolvasása révén bárki megtanulhat helyesen románul írni, olvasni, elsajátítja az államnyelv szellemét, fordulatait, nyelvtani szerkezetét, gyakorlati szókincse pedig arra képesíti, hogy a legszükségesebb mindennapi beszélgetésben helytállni tudjon.
Eddigi árát mélyen leszállítottuk,
most csak 150 lej az UJ KELET könyvostályában

RÁDIÓ MŰSOR

Péntek, november 11.
Bukarest. 19.40: Grammofon. 20: Szimfónikus hangv. Utána hírek.
Budapest. 9.15: Grammofonhangv. 9.30 Hírek. 12.05: Házikvartett. 12.25: Hírek. 1: Pontos időjelzés, időjárás. 2.45: Hírek. 3.30: Diákfelőra. 4: Előadás. 4.45: Pontos időjelzés, időjárás. 5: Előadás. 5.30: Zenekari hangv. 7.30: Verdi: T. arviata c. operája. Közben pontos időjárás, időjelzés, hírek, majd jazz.
Bécs. 20: Operett.
Varsó. 20.15: Szimf. hangv. Lengyel zeneszerzők.
Milánó. 20.45: Szimf. hangv.
Berlin. 19.55: Grammofon.
Róma. 20.45: Zenekari hangv.
Prága. 21.30: Zongorahangv.
Pozsony. 20.45: Fuvószene.
Stockholm. 18.55: Dalok lantkísérettel.
Svájci Romand Adó. 20.30: Fauré és Mendelssohn-est.
Svájci Aleman Adó. 19.40: Zongoraverseny.

Szombat, november 12.
Bukarest. 19.40: Gr. 21.15: Táncczene.
Budapest. 9.15: Szimfónikus hangv. — 12: Déli harangszó, időjárás. 12.05: Szilőzenekari hangv. 1: Pontos időjelzés, időjárás. 2.45: Hírek. 4: Gyermekejátzóra. 5: Cigányzene. 6: Rádió amatőrpósta 6.30: Az Operaház tagjaiból alakult zenekar hangv. 10.30: Pontos időjelzés, időjárás, hírek. Majd cigányzene.
Bécs. 20: Bittner: Édes Agoston című operettje.
Belgrád. 16.30: Rádiózenekar.
Berlin. 21.05: Fuvószene. 22: Táncczene.
Kassa. 17.40: Falusi zene.
Milánó. 17: Táncczene.
Osló. 22.15: Férfikar.
Prága. 21: Osztrák népies zene.
Riga. 20.20: Népszerű hangv.
Róma. 17.30: Táncczene. 20.45: Verdi: Álarcosbál. Gr.
Stockholm. 19.30: Szóraokztató zene.
Stuttgart. 20.05: Zenekari hangv.
Svájci Aleman Adó. 19.45: Harmónika. 20.15: Kamarazene. 22: Táncczene.
Svájci Romand Adó. 22.10—23.30: ig: Táncczene.
Toulouse. 21.30: Dalok. 21.45: Katona. zene. 22: Bizet: Arles-i nő részletek.
Varsó. 22.05: Chopin művei zongorán.

APRÓ HIRDETÉSEK
Egyszeri közlésnél egy szó 3 lej, v. tagabb betűvel 6 lej. Legkisebb apróhirdetés 30 lej. Állástkeresőknek 30 szavazék kedvezmény. Apróhirdetéseket előre fizetendő. Jelzés levelet csak úgy továbbítunk, ha portabélyeg mellékelve van.

Elvállalok, vagy hához megyek mosni, vasalni, bármilyen házimunkára, esetleg irodadatakaritást is. Szokánné, Pata u. 4.
Varrónó, elsőrangú francia. és angolmunkás vállalkozó nagyon olcsón a legkülönbözőbb fazonok készítését, csakis saját lakásán: Str. Tunarilor 13 a. (volt Zápolya ucca), ajtó 2.
Naponta 25—30 liter tehéntejet keresek. Rosenberg, Str. Filipescu 7.
Előszoba székrenyit keresek megvételre. Cimeket „Jókarban” jelígre a kiadóba.
Egyetemi hallgató keress nov. 15-re garantált csendes, féregmentes különbejárta szobát fürdőszoba használattal, esetleg ellátással. Cim a kiadóban.
Megélhetést nyernék helyben és vidéken agilis könyveladók Lepagenál Cluj.
Két szoba, konyha, fürdőszoba lakást keresek. Cimeket „Pontos fizető 5” jelígre a kiadóba.
Naponta frissen fejt kóser tenészbivalytej (hához szállítva is), valamint tejszín, tejföl, vaj és túró kapható Schwartz Ignácánál, Str. Filipescu (Szentlélek u.) 7. Ugyanott vegetárius koszt — kihordásra is — kapható Csab megrendelésre.
Vegetárius koszt — megfialítja az életet. Menjen Dr. Horváthné vegetárius vendéglőjébe Cluj, Str. N. Iorga (volt Jókai ucca) 2.

TELEFON 5-66.
Ma, pénteken
Edmond Romen. W. v. T. főszerepben: tökéletesebb WESTERN E. Helyárak. 3, 5, 7, 9 órakor

A zsidó ének köztül. U sink lelke bonlyek iránt újvilágon nagy. Hogy ezek közt ott van a berlBerlinben a ban Heinrich ponista péntek tatták be nagy pozíciók átvon kultur motivan a szerzemény a német sajtó er művészi eseméblatt többek közt. „Évtizedek óta ka gyöngye epizsidó egyházi élet ocsudás volt. főlavaltotta a te mány és népies tentiszteleti ko legbensőbb lelke hogy olyan emb nép érzésvilágá mus és szellem. Figyelemreméltó népi életnek, an intenzív regenevén birtokába v területét. Ujabb meg a Hazamir let a zsidó társa érdeklődése köze. Ez az egyesül propagandiszteket a Kolozsvárvolt „Hazamir” nem akarjuk e sorolni — ellang dult mozgalom, e bunk, hogy Kol fónyi zsidó társ szervezet. Brief galommal kezdte el, amire legjobb kipróbált szervez váriak. Időszereinek mindenki, akinek tive akar részt instrumentumon kongresszusai is vezetőjét, Brief kozzon a zsidó z. Mindenki, aki rítja a zsidó zen kicsi összeget, ho hessen a zsidó fe hessen a zsidó fületét. Hogy a z ságnak ez a hang sitse generációnka. — Az erdélyi és ujságírószervezet elber tizenharmadik 11 órakor Brassóban tanács tagjai ezuton az elnöki tanács ü számban jelenjenek jük meg, hogy az lozsvári csoportja no 5 órakor tartja meg a szervezet központ gében.

ÜBOR

HIREK

Royal-Mozgó

TELEFON 5-66. Az Iparkamara új palotájában TELEFON 5-66.

Ma, pénteken d. u. 3, 5, 7 és 9 órákor premier:

SASFIÓK

Edmond Rostand „L'Aigle"-ja film. Men. W. v. Turjansky rendezésében, a főszerepben: Walter Edhofer, a leg-tökéletesebb „Reichstadti herceg”.

WESTERN ELECTRIC CSODABESZÉLŐGÉP

Helyárak: 3 órákor minden jegy 20 lej, 5, 7, 9 órákor 15, 20, 25, 30 és 35 lej.

Zsidó ének

*

A zsidó ének írája közismerten a legmélyebb, a legmegindítóbb minden ének közül. Ujjongásunk és szenvedésünk lelke bontakozik dalainkból, amelyek iránt újabb időben, mindenütt a világon nagy érdeklődés mutatkozik.

Berlinben a Lützowstrasse-i templomban Heinrich Schalit müncheni komponista péntek esti új kompozícióit mutatták be nagy tetszés mellett.

„Évizedek óta a német zenei romantika gyöngye epigonjai monopolizálták a zsidó egyházi éneket és valóságos felocsudás volt, hogy a mesterkéltséget fölváltotta a természet, a zsidó hagyomány és népiesség hangja. Schalit ismétiszteleti kompozíciója ösztönös és legbensőbb lelkében zsidó. Érezni rajta hogy olyan ember dolgozta föl a zsidó nép érzésvilágát, akinek a héber ritmus és szellem az idegeiben vibrál.”

Figyelemreméltó tünete ez a zsidó népi életnek, amely az utóbbi évtized intenzív regeneráló mozgalmának révén birtokába vette az érzelmi világ területeit. Ujabbán Temesváron alakult meg a Hazamir zsidó dal- és kulturregylet a zsidó társadalom kivételosen nagy érdeklődése közepette.

Ez az egyesület pedig szervezetét és propagandisztikus eszközeit, programját a Kolozsváron már működésben volt „Hazamir”-től vette. Nálunk nem akarjuk e helyütt az okokat felsorolni — ellanyhult a szépen megindult mozgalom, ellanyhult és ma ott állunk, hogy Kolozsvár nyolckilenczere főnyi zsidó társadalmának nincs zenei szervezete. Brief Dávid lelkes ügybuzgalommal kezdte, szép sikereket is ért el, amire legjobb biztosíték, hogy az ő lepróbbált szervezetét vették át a temesváriak.

Idősejünek találjuk a főlhívást: mindenki, akinek hallása van, aki aktíve akar részt venni a zenében, aki instrumentumon játszik, keresse fel a kongresszusi iskolában a „Hazamir” vezetőjét, Brief Dávid urat és csatlakozzon a zsidó zenei mozgalomhoz!

Mindenki, aki nem muzsikusz, de barátja a zsidó zenének, ne sajnálja a kicsi összeget, hogy zeneszerszámokat hessen a zsidó filharmónikusok egyességét. Hogy a zsidó dal, a lelki szépségnek ez a hangos kifejezője nemesítse generációnkat. (sz. i.)

Az erdélyi és bánsági népkisebbségi újságírószervezet elnöki tanácsa november tizenharmadikán, vasárnap délelőtti 11 órákor Brassóban ülést tart. Az elnöki tanács tagjai ezután is felkéretnek, hogy az elnöki tanács ülésén minél nagyobb számban jelenjenek meg. E helyen említjük meg, hogy az újságírószervezet kolozsvári csoportja november 12-én délután 5 órákor tartja meg újjászervező ülését a szervezet központi irodájának helyiségében.

Az olasz király trónra akarja segíteni Ferdinand bolgár excárt?

Budapest, november 10. Ferdinánd bolgár cár néhány nap óta Budapesten tartózkodik és József főherceg vendége. A pesti sajtó érdekes részleteket közöl az excár utazásával kapcsolatban. A lapok azt állítják, hogy Bulgária excárja rövidesen találkozni fog az olasz királlyal.

— aki meg fogja könnyíteni Ferdinánd Bulgáriába való visszatérését. Ferdinánd excár kijelentette, hogy nem szándékszik elfoglalni a bolgár trónt, szeretné azonban élete utolsó éveit Bulgáriában, Boris fia mellett eltölteni.

— Prága érkezett a nemzetközi munkaügyi hivatal igazgatója. Prágából jelentik: Butler, a nemzetközi munkaügyi hivatal igazgatója a csehszlovák fővárosba érkezett, ahol kormányférfiakkal szociálpolitikai megbeszéléseket fog folytatni.

— Matróztüntetés Melbourne uccáin. Londonból jelentik: Az ausztráliai Melbourne kikötőjében horgonyzó matrózai elhagyták hajóikat s tüntető felvonulást rendeztek a város uccáin. A matrózok zsoldszállítás miatt tüntetnek a szövetségi kormány ellen.

Szomorj Dezső: Gyuri, Gyönyörű szerelmi regény Szomorj legújabb remekműve. Az Athenaeum 68 lejes vászonkötésű sorozatában. Egy-egy kötet 3-400 oldal. Kapható minden könyvkereskedésben, vagy ahol nincs, Lepagenál Kolozsvár. Kérje a 12 kötetes szennzációs sorozat jegyzékét.

Schalom Asch: Moszkva—Pétervár. A legnagyobb élő zsidó íróknak hatalmas regénytrilógiájában megjelent a „Pétervár” kötet, 327 oldal, fehér papíron, fűzve 168 lej, vászonkötésben 225 lej. A Moszkva kötet 362 oldal. Ára azonos. Megragadó teljes képet nyújtanak Lenin és Sztalin új véres Oroszországról. Utánvéttel portmentesen küldi Lepage könyvkereskedés Cluj. Kérjen jegyzékét.

A zsidó iparosok aggmenházának teaestélye. A kolozsvári zsidó iparosok az immár az aggmenházuk javára rendszeresen tartott teaestélyeket a téli időnyre ismét megkezdik. Így a f. hó 13-án, vasárnap este kilenc órai kezdettel a „Metropol” kávéházban tartja meg az idei első teaestélyét. Külön meghívók nem küldetnek ki, tehát ezután kéri Kolozsvár város társadalmát, hogy ezen az emberbaráti szertartás szolgálatában álló nemes intézmény javára tartandó jótékony célú estélyén minél nagyobb számban megjelenjen szíveskedjék az Aggmenház bizottsága.

— November 17-én lép életbe a német svájci gazdasági egyezmény. Bernből jelentik: A német-svájci gazdasági egyezmény november 17-én lép életbe és a jövő év március végéig marad érvényben. Rendezték az egyezményben a gazdasági forgalom legsürgősebb kérdéseit. A devizák terén könnyítések lépnek életbe német turisták svájci utazásainál és német importőrök által rendelt svájci áruk fizetésénél. Svájc több németországi áru vámleszállítása mellett magasabb behozatali kontingenseket engedélyezett.

A keletgrönlandi expedíció tudományos vizsgálódásainak eredményei. Københavnból jelentik: A Knud Rasmussen vezérlete alatt álló keletgrönlandi expedíció visszatérte után közölte tudományos vizsgálódásai eredményeit. Igazolták Wegener tanárnak azt az elméletét, hogy Grönland mozog és évenként husz métert halad nyugati irányban. Az expedíció repülőgépről végigfényképezte a partvidéket, úgy, hogy mos már nemsokára elkészülhetnek a pontos grönlandi térképek.

Jótékony célú mozgóképfelvételek a Select-mozgóban. November 13-án, vasárnap és nov. 14-én, hétfőn délelőtt a Select-mozgóban (Egyetem u. 3.) előadásra kerül a Hadzsi Murat film, mely a jól ismert kaukázusi szabadharcos történetét veti vászonra. Az előadások, melyek mind két napon délelőtt 9-től 11-ig és 11-től 1-ig lesznek, hihetőleg nagyszámú közönséget fognak vonzani annyival is inkább, mert az előadások tiszta bevételéből jótékony célú javára — a Zsidókórháznak — fog jutni, mivel a színház tulajdonosa úgy a helyiséget, mint a filmet teljesen díjtalanul engedte át a kórháznak. Mint értesülünk, a kolozsvári iskolák növendékei felekezeti költségek nélkül, éppen erre való tekintettel mind megjelennek az előadáson, azonban természetesen felöltöttek s nagy számban fognak az előadások részvételét, mert az elsőrangú film művelőzetet jelent mindenki számára.

Meghalt Sztalin felesége. Londonból jelentik: Moszkvai jelentés közli, hogy Sztalin felesége meghalt.

Japán pénzügyminisztere minden kiadási tételt felére redukált. Londonból jelentik: A japán pénzügyminiszter a jövő évi költségvetésbe csak fele összegét vette fel a minisztériumok által igényelt minden kiadási tételnek.

Uj elnököt választott Nicaragua. Londonból jelentik: Nicaragua új elnökévé a liberális párt jelöltjét, Zacaasát választották meg.

Az angoliai bányamunkások a munkabérek egységesítését kérik. Londonból jelentik: Az angoliai bányamunkások küldöttsége felkereste a kormány szakminiszterét s előterjesztette azt a kérést, hogy a munkabéreket egységesítsék. Kormányról ígéretet tettek a küldöttségnek abban az irányban, hogy rövidesen országos konferenciát fognak összehívni az igény megvitatására.

Az angoliai vasutak tíz százalékkal akarják csökkenteni alkalmazottaik illetményeit. Londonból jelentik: Az angoliai vasutak összes alkalmazottaik illetményeit tíz százalékkal csökkenteni akarják.

A világrkrisis megoldása nagyon nehéz. Erre nem is vállalkozunk. De ajánljuk, hogy szombaton este jöjjen el az E. Zs. Diákszövetség ismerkedési estjére (Salom Club, Str. N. Filipescu 6.)

A Kadétkisasszony a Szinkör Mozgóban. A Szinkör Mozgóban olyan film fut, amelyről érdemes külön megemlékezni. Noha az elkényeztetett közönséget már gyanakvóvá teszi az az óriási reklám, amely ezt a filmet megelőzte, be kell vallani, hogy a reklám egyetlen szava nem volt túlzott: csakugyan a legnagyobb német filmoperett a Kadétkisasszony, még pedig a szónak legnemesebb, leghizelgőbb értelmében. Nagy operett: elsőrangú nevé és elsőrangú képességgel színészekkel, elsőrangú kiállítású és elsőrangú zenével, olyan rendező keze alatt, aki ezeket a pompás kellékeket mesteri kézzel tudja úgy csoportosítani, hogy minden érték meg nyer általa. Bolváry Géza, a film mesteri rendezője a német filmművészeti nagydíjat nyerte meg a Kadétkisasszonnyal. És joggal: Gustav Fröhlich, Dolly Haas és Halmay Játéka egészen kiváló és egészen ritka friss. A mellékszerepek mind elsőrangú színészek kezében vannak, akik egyenként pompás, emlékeztets tipusokat formálnak. És Robert Stolz zenéje, ha egyszer hallotta valaki, ott marad a fülében. Kötőfilm a Kadétkisasszony. Elejétől végig izgalmas, megható, nevetető és a meséje, noha heppi enddel végződik, mégis eltér a már unalomig szokványos operett meséktől. Nem lehet csodálkozni azon, hogy a Szinkör Mozgóban egyre-másra fölzug a taps a film egyes ellenállhatatlanul megcsinált jeleneténél és igazán csak azt sajnáljuk, hogy a film kötőfilm készítője, színészei, komponistája nem hallhatja ezt a spontán jelét az elragadtatásnak.

Jugoszláviában helyreállítják a közsabadságokat

Belgrád, nov. 10. Politikai körökben nagy szenzációt keltett az a hír, hogy a kormány ismét engedélyezi a politikai pártokat. Az utóbbi években, mint ismeretes, Jugoszláviában csak egy politikai párt működhetett: az egységes jugoszláv állampárt. Illetékes helyen hét, fön délután nyilatkozatot adtak ki, mely szerint a rekonstruált Srszkijskormány bizonyos mértékben helyre akarja állítani a közsabadságokat. A legközelebbi napokban törvényjavaslatot terjesztenek a szkuptsina elé, amelynek értelmében ismét szabad politikai pártot alakítani s a politikai népgyűlések is újból engedélyezhetők. Az egyetlen kikötés az, hogy az újonnan alakuló politikai pártok az egységes jugoszláv állameszme alapján álljanak.

Nr. 16767—1932.

Primăria Municipiului Cluj Anunț

Primăria Municipiului Cluj, publică licitație cu oferte în scris închise și sigilate pentru arendarea dreptului de pescuit pe râul Someș și Valea Nădășel din cuprinsul și interiorul orașului.

Arendarea se va face pe durata de 3 ani începând cu data semnării contractului până la 31 Decembrie 1935, iar licitația se va tine în conformitate cu art. 88—110 din L. C. P. și în norme generale publicate în Monitorul Oficial de 24 Noembrie 1932 ora 11 a. m. înainte Comisiei de licitații sala de sedinte.

Concurenții vor depune în plic separat deodată cu ofertele și o garanție de (cinci) la sută a sumei oferite, ca arenda pe întreaga durată a arenzii, la mâinile Presedintelui Comisiei de licitații în numerar sau efecte garantate de stat.

Caetul de sarelni referitor, se poate vedea în biroul Serviciului Economic. Cluj, la 2 Noembrie 1932.

Primăria Municipiului Cluj.

HIRDETÉS AZ ÜZLET LELKE: HIRDESSZEN AZ UJ KELETBEN

Szeptember elsején megnyílt Bukarestben a

Parcul Oteteleaneanu

étterem és bár-kávéház

Strada Matei Millo 12. sz. alatt. A Nemzeti Színház mellett.

Böhm Bandi vezetése

Román, erdélyi és bécsi kongha

A helyiség és a kert éjjel-nappal a közönség rendelkezésére áll.

Minden este 9 órától tánc a Bukarestben először szereplő

HAWAYAN-JAZZ közreműködésével

Schrammel koncert!

Azuga sör!

Mélyen leszállított árak!

UJ KELET Legújabb hírek

Genf uccáit tegnap véresre festették a baloldali tüntetőkre leadott katonai sortűzek

Tizenegy halottja és hatvanöt sebesülte van a Svájcban példa nélküli álló véres politikai összecsapásnak. A véres tüntetés a jobb- és baloldali Union National és a kommunisták verekedésével kezdődött. Lausanneban is véres összetűzések voltak

Genf, november 10. Genf uccáinak csendjét, ahol a Népszövetség „béke-szerző” diplomatainak alakjai szinte mindennaposakká váltak, tegnap véres, politikai jellegű összeütközések fegyver-dőreje zavarta meg. A példátlanul véres kimenetelű összecsapás azzal kezdődött, hogy a baloldali színezetű Union National nevű politikai egyesülés nagygyűlést hívott egybe, melyre tömegesen vonultak fel kommunisták és más baloldali érzelmi résztvevők is.

Amikor az Union National szónokai megnyitották az ülést, a kommunisták hangos közbeszólásokkal zavarták azt meg. A szóharcot nemsokára általános verekedés váltotta fel, amely olyan véressé és nagyarányúvá fajult, hogy az Union National gyűlésének vezetői a rendőrség közbelépését kérték.

A rendőrség meg is érkezett a verekedés színhelyére, de teljesen tehetetlennek

bizonyult a hatalmas túlerővel szemben. Erre katonaságot rendeltek ki a verekedés színhelyére. A baloldali tüntetők azonban megtámadták a katonákat is s közülük több ujoncot véresre vertek. A parancsnok erre fegyverhasználatot rendelt el és gépfegyverekkel sortűzet adott le a tömegre.

A sortűznek borzalmas hatása volt, amennyiben tizenegy halott és hatvanöt súlyos sebesült maradt a csata színhelyén.

Az éjszaka folyamán Lausanneban is véres összetűzések voltak a jobb- és baloldali pártok tömegei között. A vizsgálat során a rendőrség megállapította, hogy baloldali részről a tegnapi véres össze-tűzést tervszerűen készítették elő.

Genfben és Lausanneban számos le-tartóztatás történt és a karhatalom egész éjjelen át riadókézenlétben állott.

Költségvetésbe inkadrálják a népszámlálási hivatalt

6 és félmillió lej rendkívüli hitelt utalt ki Maniu

Bucuresti-Bukarest, nov. 10. Manoilă Camil, a népszámlálási hivatal főnöke hetek óta folytat tárgyalásokat Maniu Gyula miniszterelnökkel. Manoilă Camil felajánlotta a miniszterelnöknek, hogy a népszámlálási hivatal tisztviselői ingyen hajlandók dolgozni abban a reményben, hogy a kormány később díjazni fogja őket elvégzett munkájukért. Maniu Gyula magáévá tette a nép-

számlálási hivatal vezetője kérését és kijelentette, hogy 1933 januárjától kezdve költségvetésben fogja szerepeltetni a népszámlálási hivatalt, melynek költségeire ezuttal 6 és fél millió lej rendkívüli hitelt utalt ki. A népszámlálási hivatal egyébként egy éven belül fogja nyilvánosságra hozni a megyékre és helyiségekre vonatkozó összes népszámlálási adatokat.

Cădere varsói követ meglátogatta Kolozsváron Vaidát

Cluj-Kolozsvár, november 10. (Az Uj Kelet tud.) Ma délelőtt Kolozsvárra érkezett Victor Cădere varsói román követ, akit Párizsból hívott haza a kormány, hogy a román-orosz megnemtámadási szerződéssel kapcsolatos tárgyalások legújabb fázisairól jelentést tegyen. Cădere audiencián jelent meg az uralkodó előtt, hosszas kihallgatáson jelent meg Maniu miniszterelnök és Titulescu külügyminiszter előtt. Bukaresti audienciái után a varsói követ Maniu kivánságára Kolozsvárra jött ma délelőtt és itt felkereste Vaida Sándort, Căderevel együtt jött Kolozsvárra Grigore Gafencu volt külügyi alminiszter is, aki köztudomásúan Vaida Sándor jobbkeze volt azoknál a tárgyalásoknál, amelyeket a kormány az oroszokkal folytatott.

Cădere kolozsvári látogatása szorosán beilleszkedik azokba a lázas tárgyalásokba, amelyek immár két nap óta folynak Románia külpolitikái helyzetével kapcsolatosan Bukarestben. Megítuk, hogy Titulescu nagyszabású akcióra határozta el magát, amelynek célja az, hogy kiemelje Romániát jelenlegi külpolitikai izoláltságából. A román politika vezetői aggódva állapították meg, hogy a lengyel-román barátság meglazulása s a francia-román

kapcsolatok elhidegülése következtében az ország magárahagyatva maradt az európai nemzetközi politika koncertjében. Sürgős intézkedésekre volt szükség. Egyike volt ezeknek az, hogy Dinu Cezianu párizsi és Cictor Cădere varsói követeket sürgősen hazahívták. Bukarestben két nap óta egymást érik a tanácskozások. Maniu, Titulescu, Cădere és Cezianu között. A külügyminiszter könnyű hülés tartja ágyban. Ezért lakásán fogadta tegnap Căderet és Cezianut, majd hosszasan tanácskozott Gavriel Puaux francia követtel.

Cădere királyi audienciája után egyenesen Kolozsvárra utazott Vaidához, aki az orosz kérdés alapos ismerője. Gafencu viszont azért jött Kolozsvárra, hogy tisztelgessen volt főlöttesénél, aki a végsőkig ragaszkodott az ő külügyi alminiszterségéhez, holott Titulescu már a Vaidával való konfliktusának kezdetén követelte Gafencu elhelyezését. Mindketten ebédre is vendégei voltak Vaidának, majd ebéd után folytatódott a megbeszélések, a melyeknek lényegéről eddig semmi sem szivárgott ki.

FRATERNITAS Könyv. és Lapkiadó Rt. nyomása, Cluj-Kolozsvár, Strada Baron L. Pop (v. Brassai u.) 10. sz. Telefon 9-77.

Négymilliárd lejt akar felvenni a kormány állami építkezésekre

400.000 millió lejt költ a kormány évenként házbérre

Bucuresti-Bukarest, november 10. A költségvetés elkészítésére irányuló munkálatok során a pénzügyminisztérium statisztikát állított össze arról, hogy az állam milyen évi összeget fordít házbérek kifizetésére olyan intézmények miatt, melyek nem székelnek állami épületekben. A statisztikából a kormány megállapította, hogy az állam évente 400 millió lejt fizet ki házbérre, mely összeg egy négymilliárd lejes tőke kamatainak felel meg. Ezzel kapcsolatban olyan tervek merültek fel, hogy a kormány, a 400 millió lejes bérösszeg kifizetését elkerülendő, 4 milliárd lejes külföldi kölcsönt vegyen fel és országszerte nagyarányú

építkezéseket kezdeményezzen, hogy ez által az állami hivatalok saját épületekhez jussanak.

Ezt a pénzügyi kormány egyrészt azért találja fontosnak, mert a kölcsön amortizálódása folytán az állam jelentős kifizetéseket takarítana meg, másfelől pedig 4 milliárd lejni közmunka beindításával lényegesen hozzájárulna a munkanélküliség leküzdésére irányuló tervekhez. A kormány ebben a kérdésben folytatott is tapogatózásokat és már van külföldi bankérdeklődés is, amely komolyan érdeklődik az állami építkezések tervei iránt.

Kedvező választ vár a román kormány a külföldi bankároktól

A genfi egyezményt tárgyalja a minisztertanács

Bucuresti-Bukarest, november 10. A bukaresti sajtó nagyjelentőségűnek tartja a csütörtöki minisztertanácsot, mely a genfi pénzügyi egyezmény kérdésében tárgyal és valószínűleg a pénteki napon is folytatódni fog. Az Epoca szerint a kormány most várja a genfi intervencióra kért válaszokat, amelyeket a hitelző bankárok juttatnak el a román kor-

mányhoz a Romániának nyújtott kölcsönök amortizációjának kedvezőbb feltételű megállapítására vonatkozólag.

A kormány reméli, hogy a bankárok válasza kedvező lesz és a legközelebbi minisztertanácsos is napirendre tűzi a tárgyalásokat, hogy a bankárok közötti megegyezésekben a folytonosság ne szakadjon meg.

Még e héten aláírják az orosz-lengyel megnemtámadási szerződést

Legyelország és Románia között nincs konfliktus

Bucuresti-Bukarest, november 10. Diplomáciai körökből nyert értesülések szerint a lengyel-orosz megnemtámadási szerződést Varsóban a hét végén aláírják. Ezzel kapcsolatban a lengyel kormány hivatalos lapjának november 10. kiadása határozottan megcáfolja azokat a híreket, mintha az orosz-lengyel megnemtámadási szerződésre vonatkozó tárgyalá-

sok ügyében bármilyen nézeteltérés támadt volna Románia és Lengyelország között. A lengyel kormány állandóan tanácsokkal látja el Romániát és közvetlenül igyekezett megkönnyíteni a tárgyalásokat. Lengyelország a jövőben is legmelegebben támogatja Romániát az orosz kérdésben.

Bagnold angol őrnagy expedíciója a libiai sivatag egy titokzatos népét akarja felkutatni,

akiket guraanoknak hívnak és lefátyolozva lovagolnak a sivatagban

London, november 10. Bagnold angol őrnagy expedíciója a napokban indult utnak a libiai sivatag belseje felé, hogy kikutassanak egy legendáshírű népet, amely a Guruguru vidéken él. A népe neve — guraan, ami sziklakalót jelent. Állítólag különös vad, nomád népe ez a berberék és az arabok keveréke. Más törzsekkel a guraanok ritkán kerülnek érintkezésbe. Senki se mlátja arcukat, mert lefátyolozva lovagolnak és így

azt sem utdják, hogy arcszínük inkább világos-e vagy fekete. Az őrnagy elküldte első jelentését expedíciójáról. E szerint elérték az első guraan falvakat, de eddig még nem akadtak a titokzatos emberek nyomára. Ugy látszik megneveztek, hogy idegenek le akarják leplezni titkaikat s ismeretlen helyre távoztak falvaikból. Az expedíció folytatja a kutatást a guraanok után.

— Minden orvos ingyen kapja egy hónapig a Deutsche Medizinische Wochenschrift című lapot, ha portóra 40 lejt be-küld Lepagenak Cluj. Kérje prospektusainkat.

Olcso könyvhét nov. 3-10.ig! Magyar, német, francia jó könyvek hallatlan olcsón. Virékre utánvétellel szállít, nem tet-szöt cserél! Lepage Cluj. Kérjen jegyzéket.

Raktárunkon lévő zsidótárgyú könyveket olcsón kiadjuk:

- Max Nordau: dr. Kohn — — — 25 L
- Felix Weltsch: A zsidókérdés a modern eszmeáramlatok tükrében — — — — — 25 "
- Solem Alejchem: Leégett nemesek — — — — — 10 "

Posta postala
Léte in num.
924.715 929.

Baron L. Pop (v. Brassai u.)
Telefon: 9-77. Előfizetés: Havonta 100, egész évre 600, egész évre 600, egész évre 600. Kéretes díjazás: KELET" az erdővidéki egyetemen. Széki utánnomai. sa megjelölésével.

Kampóskereskedés

A német kamp megindultak a nép legutóbbi választást veszítették, külön párt is kitéllene támadt, mert bandáznak és a nékeny nyájnég is mekat és kényeret alkeresztesek aligha Ehelyett ujabban két produkálnak, A szerint kell venni, cialisták terrorozvebben dolgoznak, rnaí rendkívüli bír azoknak a kampóske az

letet kötak egyolyan hápolitikai a szoms Uetersen szövetke tani, de ba a mepedig egy zeti szoc burgban. Minde arra, hog öregbedjé szugorod belső ok telve. Ez lés és eg léletet a alik a né közönsége

A vörö D. R. J vagy aho den nevez Az öszfej gondolatlan amelyen F születésnap A nacio Mit kere szocialista

Es hogyan létében az elvtársak? nem a III. A szimpá sürgősen levelet irt a rázva" a baloldallal jének indító okait. Am a fogukat csikorgattá súlyos volt. Am ezzel kezd az ügy egy fra zat jellegét ölteni mag

Amelyben a férfi h a nőf, aki viszont arr csupán együtt vacsor de komoly dolog nem. A szegény Déré külö a mosakodásra. Vau akik hozzá hasonló l ebben a polgári Euró György angol király szintén polgári beállít lottá például egy as donald és Snowden el köztársaságban a p nemesak banketten, de evüüt ülnek szocdem fejtől igazán nyugodtan től az egyébként forr Európa.

Meg kell vigasztalnu ügyi minisztert. Es mosakodás nélkül hogy egy ártatlan flö egész — semmi komoly azon a banketten, Dér között.

A százszerűlék

Ha jó emléksziünk: S mozik a mondas, hogy gazemberek utolsó men Vannak persze ószin